

Roller och klientrelationer inom komplementärmedicin och nyandlighet

En kvalitativ studie om praktikers utmaningar, strategier
och förhållningssätt i och utanför sin praktik

Roles and client relations in complementary medicine and
spirituality

A qualitative study of practitioners' challenges, strategies and
approaches inside and outside their practice

Premin Beatrice Björk

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Sociologi/Samhällsanalytiker

15 hp

Handledare: Annika Jonsson

Examinator: Ann-Lena Haraldsson

2018-06-05

Sammanfattning

Den här studien handlar om den växande gruppen utövare (s.k. sessionsgivare) inom komplementärmedicin och nyandlighet. Studiens syfte är att undersöka huruvida de uppfattar sig som varande i en yrkesroll, hur de förhåller sig till denna samt deras förhållningssätt gentemot klienter, i och utanför sin praktik. Ansatsen är explorativ och syftar främst till att *förstå* intervjupersonernas erfarenheter och upplevelser. För att möta syftet ställs tre frågor: (1) *Hur förhåller sig intervjupersonerna till sin professionella respektive privata roll och vilka rollkonflikter kan uppstå?* (2) *Hur beskrivs emotionella aspekter av arbetet och hur hanteras emotioner som uppstår i mötet med klienter?* och (3) *Vilka utmaningar och strategier beskrivs gällande gränser och gränssättning gentemot klienter?* Metoden är kvalitativ och intervjuer har genomförts med fem personer som möter kriterierna för studiens syfte. I analysen används socialpsykologiska teorier om social interaktion, roller och emotioner.

Resultatet visar på variation i synen på roller, från att arbetet är ett slags kall till att det ses främst som en yrkesroll. Det framgår att intervjupersonerna eftersträvar öppenhet och autenticitet i mötet med klienter och önskar minimera diskrepansen mellan det de visar upp i sin roll som sessionsgivare och hur de är privat. Resultatet visar vidare att rollkonflikter och rollförvirring kan uppstå när intervjupersonerna möter klienter utanför sin praktik och att de i vissa fall upplever utmaningar i att upprätthålla personliga gränser. En slutsats från analysen är att intervjupersonerna ägnar sig åt emotionell hantering och härbärgering i sitt arbete och påverkas av känslö- och uttrycksregler samt att de har utarbetat individuella strategier för att hantera detta.

Nyckelord:

Roller, rollkonflikt, emotionellt arbete, känslö- och uttrycksregler, härbärgering, gränser.

Abstract

This study is about the growing group of practitioners (so-called session givers) in complementary medicine and contemporary spirituality. The aim of the study is to explore whether such session givers perceive themselves as being in a working role, how they relate to this role, and their attitude towards clients, inside and outside their practice. The approach of the study is explorative and aims primarily at *understanding* the interviewees' experiences. To achieve this aim three questions are asked: (1) *How do the interviewees relate to their professional and private roles respectively, and what role conflicts can occur between the two?* (2) *How are emotional aspects of the work described and how are emotions that arise during meetings with clients handled?* and (3) *What challenges and strategies do the interviewees describe regarding boundaries and setting limits towards clients?* The method is qualitative and interviews have been conducted with five session givers. In the analysis social psychological theories of social interaction, roles and emotions are used.

The result shows variations in the view of roles, from work being a kind of calling to seeing it as a professional role. It also shows that the interviewees seek openness and authenticity in the meeting with clients and wish to minimize the discrepancy between what they display in their role as session givers and how they act in private. The result further shows that *role conflicts* and *role confusion* can occur when interviewees meet clients outside of their practice and that they, in some cases, experience challenges in maintaining personal boundaries. A conclusion from the analysis is that the interviewees are performing *emotion work* and are influenced by *feeling rules* and *rules of expression* and that they have developed individual strategies to deal with this.

Keyword:

Roles, role conflict, emotion work, feeling rules, rules of expression, containing, boundaries.

Förord

Jag vill tacka mina intervjupersoner för förtroende, villighet och öppenhet att dela upplevelser och erfarenheter med mig. Jag vill även tacka min handledare Annika Jonsson för engagemang och värdefull handledning.

Premin Beatrice Björk, juni 2018.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
<i>Frågeställningar</i>	2
Avgränsningar och definitioner	3
Disposition	3
Tidigare Forskning	4
Yrkesrollen och rollkonflikter	4
Arbete, emotioner och gränser.....	5
Teoretiska utgångspunkter	7
Social interaktion och samspel	7
Roll och identitet.....	8
<i>Intrycksstyrning och regioner</i>	9
<i>Rollkonflikter</i>	10
Emotionellt arbete.....	10
<i>Känslö- och uttrycksregler</i>	11
<i>Härbärgering</i>	12
Metod	13
En explorativ kvalitativ ansats.....	13
Population och urval	14
Genomförande	14
<i>Generering av data – intervjuer</i>	14
<i>Kodning och analys</i>	15
Tillförlitlighet och trovärdighet	16
Etiska överväganden	17
Förförståelse	17
Resultat och analys	18
Presentation av intervjupersoner.....	18
Roller och rollkonflikter	19
<i>Identitet, yrkesroll eller både och?</i>	19
<i>Framträdande och rolltagande</i>	21

<i>Att möta klienter i andra kontexter</i>	23
<i>Rollkonflikter</i>	23
Emotioner	25
<i>Att arbeta med känslor</i>	25
<i>Känslö- och uttrycksregler</i>	26
<i>Härbärgering</i>	28
Gränser - utmaningar och strategier	29
<i>Utmaningar i upprätthållandet av personliga gränser</i>	30
<i>Närhet eller distans</i>	32
Slutsatser och diskussion	34
<i>Reflektioner kring studien</i>	36
Referenser	38
Bilaga 1	41
Missivbrev	41
Bilaga 2	42
Intervjuguide.....	42

Inledning

Allt fler människor söker sig till alternativ vård och behandling idag, för såväl fysiska som mentala eller känslomässiga utmaningar. Parallellt med detta ökar även producenterna av dessa tjänster och allt fler utbildar sig inom alternativ vård och behandling. Det kan röra sig om olika former av komplementärmedicin som zonterapi, akupunktur, massage, rosenterapi eller traumaterapi. Eller tanger det nyandliga området som exempelvis yogaterapi, tantrisk massage, healing, medial vägledning, schamanism med mera.

En undersökning av tidningen Dagen (2008) visar att nära 30 % av ett representativt urval av Sveriges befolkning har testat komplementärmedicinska metoder som exempelvis healing, zonterapi, akupressur eller homeopati. En annan undersökning från 2001 visar att 49 % av 1001 tillfrågade stockholmare använt sig av komplementärmedicin. Bland exemplen angavs massage, akupunktur, rosenterapi, kristallterapi med fler (Hälso- och sjukvårdsnämnden 2001). I USA har Barnes et al. (2004) i en studie med 31.044 vuxna amerikaner visat att 36% använder sig av så kallade KAM-metoder (Komplementär och alternativ medicin) som exempelvis yoga, djupandning, meditation, kiropraktik, hypnos etcetera. En rimlig gissning är att dessa siffror kanske till och med är högre idag. Samhällsförändringar som sekularisering, globalisering och individualisering har bidragit till att nya arenor uppstått i västvärlden som befinner sig i gränslandet mellan religion och kultur (Frisk & Åkerbäck 2013). Idag erbjuder det lokala gymmet yoga, en skönhetssalong kanske har healing som en del av verksamheten och en vän till en vän erbjuder traumaterapi eller zen-coaching. En mångfald av fenomen som kan ses som ett uttryck för religiositet och andligt sökande har blivit allt mer synliga (a.a.). Det tycks lättare än någonsin att välja alternativa behandlingar och praktiker.

Enligt Giddens och Sutton (2014) finns många skäl till att flera söker alternativ till den vanliga hälso- och sjukvården. En del anser att det finns brister i skolmedicinen eller att den inte förmår lindra vissa typer av besvär. Det kan också vara missnöje med dess organisation och saker som fungerar dåligt: långa köer, opersonliga möten eller rädsla för bieffekter av läkemedel. Andra motsätter sig den maktrelationen mellan läkare och patient som kan uppstå, där de känner att deras egen kunskap inte tas på allvar. Ännu en annan grupp vänder sig mot läkarvetenskapens uppdelning av kropp och själ och behandlingen av dessa var för sig, och önskar en mer holistisk syn på hälsa, vilket oftare återfinns inom komplementärmedicinen och alternativa terapier (a.a.).

Uppsatsens utgör ett bidrag till professionssociologin på så sätt att den fokuserar på ett yrke som ligger i en etisk gråzon. Till skillnad från legitimerade yrkesgrupper finns sällan tydliga riktlinjer för dessa alternativa praktiker, avseende professionellt bemötande, tystnadsplikt och förhållningssätt till klienter om man möts i andra kontexter etcetera. Detta gör att det i stor utsträckning blir upp till individen att utforma sitt eget förhållningssätt. Förhållningssätt som praktiseras utan insyn, tillsyn eller etiska regler, uppföljning, anmälningsplikt och så vidare. Men också en växande yrkesgrupp utan tydliga riktlinjer för sitt arbete och sina klientrelationer. En yrkesgrupp som i stor utsträckning står utan handledning, skydds- och arbetsmiljöombud eller facklig representation. En del av dessa utövare/praktiker (i uppsatsen refererade till som *sessionsgivare*) ingår i nätverk av likasinnade och rör sig i samma kretsar och inte sällan på samma platser, festivaler, mässor och kurser som sina klienter, kanske är de till och med bekanta eller vänner. Något som troligt ytterligare förstärker komplexiteten och påverkar förutsättningarna för professionalism. Mot bakgrund av att allt fler både söker sig till och utövar komplementärmedicin och nyandlig praktik och att forskningen i ämnet tycks begränsad, så finns incitament att undersöka hur dessa praktiker själva ser på sitt yrke och hur de förhåller sig till sin roll och sina klienter. Att arbeta i nära relation till klienter väcker även emotioner, något som framkommit induktivt under studiens gång. Detta tillför ytterligare en dimension till yrkesrollen och även konsekvenser för den studerade gruppen och deras klientrelationer.

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka om utövare av komplementärmedicin och/eller nyandliga praktiker ser sig själva som i en yrkesroll och hur de i så fall relaterar till den rollen samt hur de förhåller sig gentemot klienter i och utanför sin praktik.

Frågeställningar

- Hur förhåller sig intervjupersonerna till sin professionella respektive privata roll och vilka rollkonflikter kan uppstå?
- Hur beskrivs emotionella aspekter av arbetet och hur hanteras emotioner som uppstår i mötet med klienter?
- Vilka utmaningar och strategier beskrivs gällande gränser och gränssättning gentemot klienter?

Dessa tre frågor har flera beröringspunkter och överlappar delvis varandra men frågornas formuleringar tillåter att de utforskas från olika vinklar och perspektiv. Ansatsen är explorativ

och syftet är att *förstå* hur dessa personer tänker, känner, resonerar och skapar mening. Detta görs genom en *relationell analys* vilket innebär att intervjupersonernas kontakter gentemot vilka ”de orienterar sina handlingar”, det vill säga klienterna, studeras (Aspers 2011, s. 206). Empirin analyseras sedan utifrån socialpsykologiska teorier om social interaktion, roller och emotioner.

Avgränsningar och definitioner

Studien är avgränsad till praktiker inom komplementärmedicin och/eller nyandlighet och personlig utveckling. Det som undersöks är förhållningssätt till yrkesroll och klienter varför praktikens metoder eller tillvägagångssätt inte är i fokus här. Gemensamt för deltagandes skiftande praktiker är dock att de har en behandlande, stöttande och/eller konsulterande relation till klienten och att de i olika utsträckning får tillgång till personlig information om denne, samt att de lever och verkar antingen på samma ort eller inom samma nätverk som sina klienter. De praktiker som undersökts är olika typer av healing som innefattar personliga samtal och beröring, coachande samtal (ibland med meditation och/eller beröring), tantriska sessioner med fokus på sexualitet och intimitet samt komplementärmedicinsk behandling där personliga samtal ingår.

Sessioner och sessionsgivare – I studien används ordet sessioner, det ord som intervjupersonerna själva använder när de refererar till mötet med en klient, vilket de kallar en session (engelska: ung. pass, sittning, sammankomst). Utövare av dessa praktiker refereras i uppsatsen som sessionsgivare (eng: session giver).

Space – Ibland använder intervjupersonerna ordet *space*, som refererar till atmosfär/tillstånd/utrymme eller *hålla space*, som avser att genom närvaro och icke-dömande skapa ett ”tryggt rum”, där allt fokus är på klienten.

Disposition

Uppsatsen inleds med att ge en introduktion till ämnet och placera det i en samhällslig kontext. I avsnitt två ges en översikt över tidigare, för studiens syfte, relevant forskning och i avsnitt tre presenteras de teorier som används för analys av resultatet. Avsnitt fyra presenterar metodval och tillvägagångssätt samt reflektion över studiens tillförlitlighet och trovärdighet. I avsnitt fem redovisas studiens resultat under tre övergripande teman och analyseras med hjälp av den valda teorin. Slutligen diskuteras studiens resultat och slutsatser i relation till teori och tidigare forskning. En kritisk reflektion över studien förs fram samt förslag på framtida forskning.

Tidigare Forskning

Kapitlet ger en översikt av tidigare forskning rörande yrkesroller och rollkonflikter, emotionellt arbete och gränser som är relevant för analys av studiens resultat. Dessa områden går som vi kan se nedan ofta in i varandra.

Yrkesrollen och rollkonflikter

Undersökandet av gränserna mellan yrkesroll och privatroll har varit återkommande de senaste 35 åren och har skiftat fokus från att undersöka relationen arbete/familjeliv till att komma att handla om relationen mellan arbete och personligt liv (Languilaire 2009). I Languilaire studie *Experiencing work/non-work: Theorising individuals' process of integrating and segmenting work, family, social and private* från 2009 är fokus på individers erfarenheter kring det Languilaire kallar *work/non-work* utifrån ett gränsperspektiv. Han identifierar sju olika gränstyper som vi använder oss av för att skilja arbete och privatliv åt: *rumslig, timlig, mänsklig, kognitiv, beteende, emotionell och psykosomatisk*. Dessa, menar han, i olika kombinationer utgör en individs gränser på både en mental och konkret nivå. Hans studie visar att det krävs en finstämd balans mellan segmentering och integration mellan en individs yrkes- respektive privatliv för att uppleva harmoni mellan livets olika domäner: arbete, socialt liv och privatliv.

En aspekt som kan vara relevant för denna studie är synen på yrkesutövande som ett *kall*, något som tidigare ansetts vara drivkraften bakom vissa människobehandlande yrken (Greiff 2006). Kall-yrket motiveras ej i första hand av ekonomisk ersättning utan av den vårdande karaktären på arbetet och ses som en livsuppgift som utförs på osjälviska grunder. I kall-yrket finns en stark koppling till identitet och det belönas ofta med uppskattning och tacksamhet (a.a.). Här bör tilläggas att det numera riktas kritik mot att bevarandet av kall-tanken inom exempelvis vården, där man istället vill lyfta fram utbildning, kompetens och professionalitet (Heyman 2018).

Brownlee et al. (2012), har i studien *Multiple Relationships: Maintaining professional identity in rural social work practice* undersökt 43 socialarbetares förhållande till sin yrkesidentitet på en mindre ort i Kanada. Trots att det rör en annan yrkesgrupp är den intressant eftersom den undersöker konflikten i att verka både i en professionell och privat roll på en mindre ort och att ofta möta klienter utanför yrkeskontexten. Detta visar sig kunna leda till rollkonflikter och rollförvirring samt svårigheter att upprätthålla en professionell identitet. Socialarbetarna utmanas av att ständigt gå in och ut ur olika roller och försöka upprätthålla balans mellan yrkesroll och

privat roll. De har även överlappande roller och kan möta vänner, bekanta eller släktingar i sin yrkesroll. Det som då upplevs som ett etiskt dilemma hanteras genom att noga överväga risker innan de tar sig an ett fall och sätta upp tydliga gränser för arbetet.

Arbete, emotioner och gränser

I *Psykoterapeuters berättelser om arbetets personliga konsekvenser* (Lindgren 2005) undersöks psykoterapeuters relation till arbetet. Att arbetet utförs i nära relation till klienter gör den relevant för min studie. Den visar på en komplexitet i den professionella och privata rollen på grund av arbetets speciella och intima art och visar hur det på samma gång innehåller ”konstruerade ramförhållanden och artificiella förhållningssätt [...] samtidigt som det innebär äkta och djupt mänskliga relationer” (Lindgren 2005, s.9). Detta medför att en integration av psykoterapeutens färdigheter och egna personligheten krävs för att lyckas i arbetet. Samtidigt krävs tydliga gränsdragningar mellan det privata och professionella eftersom det finns en risk för att privatlivet ”invaderas av yrkeslivets förhållningssätt” (a.a, s.9). Vidare visar studien att psykoterapeuterna beskriver en känsla av bundenhet och förväntningar på att vara närvarande och sörja för klienterna och att deras egna behov hamnar i skymundan av klienternas mer akuta behov.

Eva Olsson (2008) har i sin avhandling *Emotioner i arbetet* visat hur sjukvårdspersonal ägnar sig åt emotionellt arbete och emotionshantering – de hanterar patienters och egna emotioner som en del av sitt arbete. Även här avser forskningen en annan yrkesgrupp än i denna studie, med det människovårdande som en gemensam nämnare. Olsson visar att sjukvårdspersonalens möjlighet att bearbeta och uttrycka känslor är förknippade med normer om vilka känslor som är accepterade i sammanhanget. Hon visar även att de utför ett så kallad härbärgeringsarbete, något som kräver att de får bearbeta sina upplevelser, som i detta fall sker med hjälp av kollegor.

Ytterligare en närbesläktad yrkesgrupp, fysioterapeuter, behandlas i studien *Exploring physiotherapists' emotion work in private practice* (Foster & Sayers 2012). Där understryks vikten av den emotionella dimensionen av fysioterapeutens arbete med klienter. Studien visar att det tveklöst sker ett emotionellt arbete. Negativa känslor kan väckas och behöver hanteras av fysioterapeuten för en lyckad utgång och som en del i att skapa en bra relation till klienten.

För att möta studiens syfte, att undersöka huruvida utövare av komplementärmedicin och/eller nyandliga praktiker ser sig själva som i en yrkesroll och hur de i så fall relaterar till den rollen är tidigare forskning om olika förhållningssätt till arbete intressant, exempelvis om det ses som en

profession eller kall. Syftet är också att utröna hur de förhåller sig gentemot klienter i och utanför sin praktik och här visar den tidigare forskningen på hur närbesläktade yrkesgrupper relaterar till sin yrkesroll, dels utifrån nära klientrelationer samt förekomsten av emotionellt arbete. Vi ser också hur, i det här fallet socialarbetare, förhåller sig när de träffar klienter utanför arbetet. I den tidigare forskningen tydliggörs andra yrkesgruppers gränsdragningar mellan yrkes- och privatliv, rollkonflikter och emotionella arbete. Detta är relevant då det skapar en grundförståelse för hur närbesläktade grupper förhåller sig i liknande situationer och fungerar som utgångspunkt och förförståelse för gruppen sessionsgivares upplevelser och erfarenheter.

Teoretiska utgångspunkter

Då studiens syfte är att undersöka sessionsgivares relation till sin yrkesroll och klienter används socialpsykologiska teorier rörande social interaktion, identitet och roller samt emotioner.

Social interaktion och samspel

Människan rör sig i ett socialt landskap bestående av ständiga möten med andra människor. Genom tal, blickar, kroppsspråk, miner och kläder kommunicerar och uttrycker vi oss. Vi agerar och interagerar i relation till andra människor och tillskriver varandra roller, egenskaper och attribut utifrån den information som vi har i en viss situation något som skapar olika slags förväntningar på hur vi är som personer eller hur vi förväntas uppträda i olika situationer, förväntningar som i sin tur kan påverka vårt agerande (Angelöw, Jonsson & Stier 2015). Enligt Heidegren och Wästerfors (2008) kännetecknas mänskligt liv av att människan är aktiv, handlande och kommunikativ. Vi reflekterar och är i ständig dialog med oss själva och andra. Vi involveras ouppbrutet i varandras handlande, både medvetet och omedvetet. Vi tolkar situationer utifrån historiska och kulturella kontexter och tillskriver både andras och vårt eget handlande mening (a.a.). Också våra egna förväntningar på en viss person, roll eller situation påverkar de tolkningar vi gör.

Den svenska sociologen Björn Eriksson (2007) menar att interaktion är flytande och består av flöden mellan och inom individer och att dessa flöden ständigt omvandlas och skiftar innebörd. Det som flyter är mänskliga handlingar och människan är den (instabila) aktören som växlar mellan olika positioner. Interaktion är grundläggande för människan menar han, och något vi aldrig kommer ifrån. Han skriver: ”[...] den sociala interaktionen utgör den grund som upprätthåller all annan social verksamhet och på vilken alla andra sociala fenomen vilar”. (s. 33).

En teoretiker som ingående och detaljerat analyserat och skildrat socialt samspel är Erving Goffman (1922/1982). Han menar att all social interaktion präglas av osäkerhet och oförutsägbarhet. Vi kan inte vara säkra på andra människors intentioner eller utkomsten av en interaktion. Det uppstår ett behov av att *definiera situationen* – att komma överens om vad verkligheten är i den givna situationen. I definitionen av situationen ingår även vår jag-uppfattning och för att projicera vår egen definition av situationen använder vi symboler: språk, kläder, rörelser, omgivningar etcetera och signalerar genom dessa vår uppfattade verklighet.

Collins (2004) menar att är det någonstans vi kan finna det som är kännetecknande för mänskligt liv och agerande så är det i interaktionen mellan människor i ett fysiskt möte och beskriver hur vi människor behöver och söker *interaktionsritualer* i vilka vi kan ingå. För en interaktionsritual krävs enligt Collins fyra förutsättningar: ett fysiskt möte mellan minst två personer, en barriär mot omvärlden, gemensamt fokus samt en gemensam känsla. I en lyckad interaktionsritual genereras hög emotionell energi (EE) och känslor av exempelvis tillfredsställelse, solidaritet, tillit eller eufori. En misslyckad interaktionsritual genererar det motsatta, låg emotionell energi med känslor som exempelvis trötthet, misstänksamhet eller uppgivenhet.

Teorier om interaktion är relevant för denna studie eftersom den i grunden handlar om just interaktion och mötet ansikte mot ansikte mellan två personer. I det mötet aktiveras sådant som interaktionsteorierna belyser: behovet av att definiera situationen genom kommunicerade symboler, agerande, dialog, skiftandet av positioner, interaktionsritualer, förväntningar och förekomsten av emotionell energi med mera.

Roll och identitet

Enligt Arvidsson och Johansson (2017) uppstår identitet och roller i ett socialt sammanhang och hjälper oss att organisera vår sociala verklighet. I en värld präglad av samhällsförändringar, valmöjligheter och uppluckring av traditioner och normer faller det på individen att konstruera sin identitet. Skillnaden mellan identitet och roll illustreras med en bild (inspirerad av Anders Persson, 2012) där rollen visualiseras som ett skal utanpå identiteten. Roller byts snabbt och enkelt, exempelvis när vi går från jobbet och kommer hem till familjen, men identitet låter sig inte bytas lika lätt. Det betyder inte att identiteten är oföränderlig eller helt stabil. Identitet kan omformas och ändras, men är ofta fastare än våra roller, vilka Arvidsson och Johansson menar är medlare mellan vår identitet och andra människor och situationer. Med andra ord – rollerna blir ett sätt att hantera vår identitet (a.a.).

Goffman (1959/2014) menar att den gängse uppfattningen är att vårt *jag* och de roller vi gestaltar är en och samma, och att detta ”finns” i vår kropp och psyke och är synonymt med det vi själva uppfattar som vårt jag. Han motsätter sig dock den tanken och menar istället att jaget är en *produkt* av de roller vi spelar och de framträdanden vi gör. Han kallar det för ”det jagproducerande maskineriet” (a.a. s. 219). Enligt Goffmans *dramaturgiska perspektiv* spelar vi alla roller. Teatern blir en metafor för det sociala livet och Goffman skiljer på *uppriktiga* och *cyniska* roller. I den cyniska rollen finns vetskapen om att vi spelar en roll och syftar till att

påverka andra och på så sätt framstå i en god dager och vinna fördelar eller popularitet. Men i det mycket vanligare fallet – i den uppriktiga rollen – finns en djup övertygelse om äkthet och människan tror själv på den roll hon spelar och ser det som ett uttryck för en djupare identitet. Vidare menar Goffman att vi ofta helhjärtat går in i våra roller och helt identifierar oss med dem. Rolltagandet menar han rör sig mellan dessa två extremer. Processen i vilken vi vill påverka den andra parten kallar Goffman *framträdande (performance)*. I framträdanden använder sig människan av en *fasad* och en del av denna består av en *inramning (the setting)* som kan vara en fysisk miljö, inredning, dekor, rekvisita med mera och kan anses ”vara en del” av personen. Den *personliga fasaden* avser de egenskaper som är knutna till personen snarare än miljön, en persons uppträdande och manér. Denna sociala fasad är det vi vill framhålla och det vi vill att andra ska se och påverkar även de förväntningar som riktas mot oss. Vi lyfter fram vissa saker och döljer andra saker. Vi förväntar oss att varandras inramning och personliga fasad hänger ihop, vilket det i verkligheten inte alltid gör. Dock är vi inte fria i vårt framträdande utan är präglade av den sociala och kulturella kontext vi befinner oss i. Den avgör vilka roller vi överhuvudtaget kan spela och innebär också att det i vissa roller (exempelvis vissa yrkesroller) finns en mycket litet manöverutrymme. En roll kan vara starkt förknippad med vissa förväntningar och om vi vill förbli socialt accepterade har vi inte alltid mycket av ett val.

Intrycksstyrning och regioner

När vi framträder inför andra kan vi använda *intrycksstyrning (impression management)* för att påverka bilden av oss själva och framstå på ett fördelaktigt sätt och i linje med omgivande normer och värderingar (Goffman 1959/2014). Vi vill framhålla de värden och ideal som hålls höga i den sociala och kulturella kontext vi befinner oss, vilket gör att det samlade intrycket av oss kan bli *idealiserat*. Vi framstår som mer i linje med dessa ideal än vad vår sammantagna karaktär och handlingar i verkligheten är. Vidare skiljer Goffman på det som utspelas i *främre regioner* och *bakre regioner (front stage och back stage)* inom en specifik inramning. De främre regionerna präglas av hövlighetshetsnormer, hur vi uppträder gentemot vår publik, samt det Goffman kallar *decorum*, anständighetsnormer för hur vi agerar när vi är inom synhåll för andra utan att ha en direkt kontakt. I de bakre regionerna däremot sänker vi garderna, slappnar av och tillåter oss själva att göra saker och vara på ett sätt vi inte skulle ha tillåtit oss i de främre regionerna. Vi kanske rapar och fiser, muttrar eller talar illa om någon. Vi tillåter oss kanske att halvligga, ta upp benen på bordet, klia oss i skrevet och bryr oss inte om kläder eller hygien. Om man delar de bakre regionerna med andra kan en känsla av förtrolighet uppstå, eftersom vi får ta del av sidor hos varandra som normalt döljs (a.a.).

Rollkonflikter

Ibland är det oklart vad som förväntas av oss i en särskild roll eller så förväntas vi inneha flera roller samtidigt:

[...] antingen att aktören i en och samma position möter olika förväntningar om vad som är det riktiga rollbeteendet, eller att en och samma person samtidigt har två (eller flera) positioner, till vilka knyter sig två (eller flera) motstridiga normer. (Aubert 1979 s. 104)

Det centrala är att individen upplever en konflikt i hur den ska hantera sina roller med dess tillhörande förväntningar. För att knyta an till ämnet skulle det i det första fallet kunna handla om att olika klienter förväntar sig olika typer av rollbeteende av sin healer eller terapeut. I det andra fallet skulle det kunna röra sig om att ge sessioner till vänner och bekanta och därmed ha svårt att urskilja ”Är jag vän eller terapeut nu?”. Som vän kanske man handlar och talar på ett sätt och som terapeut eller sessionsgivare på ett annat. En konsekvens av rollkonflikter kan vara att man succesivt omförhandlar och ombildar rollerna så att man har lättare att vara i dem båda samtidigt. Det skulle exempelvis kunna ske genom förändrade värderingar och normer om hur en terapeut respektive vän ”ska” bete sig. I rollkonflikter kan man även tänka sig att emotioner kan spela in – att inte veta vilken roll man ska spela skulle kunna handla om att bli osäker på vilka känslor och uttrycksregler som är rimliga eller förväntade (*se avsnitt Emotionellt arbete*).

För att undgå förvirring och rollkonflikter använder vi oss enligt Goffman (1959/2014) av *publikåtskillnad*, för att vi inte ska behöva möta alla olika publikker samtidigt, vilket skulle kunna få dem att ifrågasätta vår äkthet eller trovärdighet.

Emotionellt arbete

En del av studiens syfte är att undersöka hur intervjupersonerna förhåller sig till sin yrkesroll och sina klienter. Eftersom den undersökta yrkesrollen i hög grad handlar om mänskliga möten, ofta med ett uttalat problem eller önskan om hjälp, är emotionshantering en central komponent. En komponent som knappast går att skilja från yrkesrollen och troligtvis är en signifikant aspekt av den. Alla hanterar vi emotioner i våra liv och många även i sina arbeten. Det är en del av mänskligt och socialt liv. Men hur vi hanterar emotioner i vårt professionella liv skiljer sig från hur vi hanterar emotioner i vårt privatliv. Som privatperson har hanteringen ett ”bruksvärde” (Olsson 2008), eftersom vårt emotionella system är uppbyggt utifrån ett socialt emotionellt utbytessystem (Hochschild 2003). För att upprätthålla ett civiliserat samhälle med normer och regler behöver vi hantera våra egna och andras emotioner. Som privatperson ligger kontrollen till

stor del hos oss själva och det finns ett förhandlingsutrymme om utbytesformer och regler. När vi hanterar emotioner inom ett yrke är det annorlunda. Här saknas bruksvärde menar Hochschild. Istället finns ett *bytesvärde* – i utbyte mot att en människa hanterar emotioner får hon pengar i utbyte.

I Hochschilds ganska snäva definition för vad hon kallar *emotional labour* (emotionellt lönearbete) ställer hon upp tre kriterier: (1) En face-to-face interaktion med klienter /kunder/patienter (2) Arbetaren förväntas framkalla eller hantera olika känslotillstånd hos både klienten och sig själv (3) Kontrollen över vilka känslor som ska hanteras eller produceras ligger hos arbetsgivaren som sätter ramarna. Hochschild (2003) skiljer på det emotionella arbetets *ytagerande*, som innebär att det finns en diskrepans mellan vad vi känner och vad vi uttrycker, exempelvis att vi ler fast vi är ledsna eller arga och det vi uttrycker blir en fasad. Det andra är *djupagerande*, där vi verkligen försöker att känna det vi tror att situationen kräver. Genom exempelvis visualisering eller genom att tänka på olika sätt frammanar vi känslor inom oss själva, som på så sätt upplevs som äkta, både för oss själva och andra. I båda fallen sker en transmutation – en förvandling från en känsla till en annan – med våra privata känslor som insats. Detta riskerar i extrema fall att leda till *alienation*, ett förfrämligande inför de egna känslorna med exempelvis lägre empati som följd (a.a.).

Eva Olsson (2008) vidareutvecklar begreppen genom att skilja på emotionellt lönearbete som alltså dikteras av arbetsgivaren och det hon kallar *emotionell hantering* som inte dikteras av arbetsgivaren. I denna studie är det alltså emotionell hantering som är aktuellt, eftersom intervjupersonerna saknar arbetsgivare. Som samlingsbegrepp för dessa två använder hon *emotionellt arbete*. I denna studie kommer jag att använda mig av Olssons definitioner.

Känslor- och uttrycksregler

Hochschild (2003) menar att emotioner konstrueras socialt. Emotioner får mening och betydelse i en sociohistorisk kontext och styrs av normer. Olika situationer innefattar olika *känsloregler* och *uttrycksregler* – vad som är underförstått förväntat och accepterat att känna och uttrycka i en given situation. Det finns alltid en risk för konflikt mellan det vi verkligen känner och det som vi enligt känsloreglerna tillåts uttrycka. Det enklaste sättet att veta om vi upplever en känsloregel är enligt Hochschild (2003, s. 57) att fråga oss själva ”Vad känner jag?” och ”Vad borde jag känna?” – om svaret på dessa frågor är olika, så har vi stött på en känsloregel. När vi ägnar oss åt emotionell hantering i vår yrkesroll ökar den risken eftersom det ekonomiska utbytet omöjliggör eller försvårar förhandling. En kund betalar för att vi ska hantera emotioner och följa de

känsloregler och uttrycksregler som situationen kräver. Olsson (2008) har visat hur anställda inom vården till stor del styrs av känsloregler. En terapeut förväntas exempelvis uttrycka och kanske till och med känna empati, välvilja eller omsorg om en klient. Genom att följa känsloregler och uttrycksregler är det detta som kommuniceras utåt, oavsett om det är sant eller inte.

Härbärgering

Nära besläktad med känslor- och uttrycksregler inom vårdande eller behandlande yrken är begreppet *härbärgering* (Olsson 2008). Härbärgering kan uppstå i professioner där man under tystnadsplikt får ta del av människors svårigheter, problem och känslor. Olsson (2008) menar att en viss härbärgering alltid förekommer i social interaktion människor emellan men precis som med emotionell hantering så finns en skillnad mellan att göra det privat och på arbetet. Arbetet med andras känslor eller arbetet med att framkalla känslotillstånd hos andra kräver att vi gör ett *härbärgeringsarbete*. I interaktionen med en klient eller patient riskerar vi på grund av känsloregler att vissa av de känslor vi själva upplever genom att kanske ta del av svåra berättelser eller stark känsloutlevelse hos den andre, ”hålls kvar” inom oss. Detta skapar en *emotiv dissonans* – en skillnad mellan vad vi känner och vad vi kan uttrycka (Hochschild 2003). Vi tenderar då att försöka förändra känslan så att den stämmer med vad vi upplever att vi kan uttrycka. Eftersom vi inte fritt kan uttrycka och bearbeta våra känslor tvingas vi lägga locket på, något som enligt Olsson (2008) bland annat kan leda till att det kan ske en så kallad *överföring*, att behandlaren tar emot klientens känslor och att detta i sin tur kan leda till att den yrkesverksamma ”fungerar som en container för andras känslor” (Olsson 2008, s. 164) och på olika sätt behöver ta hand om och hantera dessa ”dumpade” känslor.

Metod

Kapitlet inleds med en beskrivning av forskningsansats och metod för datainsamling och analys. Vidare reflekteras kring studiens tillförlitlighet och trovärdighet samt etiska dimensioner. Slutligen redogörs för den förförståelse utifrån vilken studien utgått.

En explorativ kvalitativ ansats

Denna studie har en explorativ kvalitativ ansats och det Aspers (2011) kallar en *mellanmänsklig metod*. Det vill säga en metod där forskaren interagerar med fältet och de personer som studeras, med fokus på förståelse och mening. Något som varit viktigt i detta fall eftersom mina intervjupersoner är en relativt outforskad grupp, samt att undersökandet av deras klientrelationer kan innehålla känsliga delar som kräver förtroende. Den kvalitativa ansatsen har tillåtit mig att sätta mig in i och försöka förstå intervjupersonernas resonemang, undersöka variation, urskilja handlingsmönster och upptäcka oväntade fynd etcetera (Trost 2010) och även hjälpt mig att ifrågasätta det förgivettagna och via närmande gå på djupet och mejsla fram fler nyanser än i kvantitativ metod. Aspers (2011) menar att den sociala komplexitet och variation som råder idag kräver metoder som kan hantera större komplexitet och flera nivåer av samhällliga processer och kvalitativa studier har med åren blivit alltmer etablerat. Också den hermeneutiska traditionen har bidragit till utvecklingen av kvalitativa metoder. Hermeneutiken gör gällande att förståelse av en del förstås genom den helhet i vilken den ingår och att helheten på samma sätt förstås genom delarna – i den så kallade *hermeneutiska cirkeln*. Kunskap genereras genom en spiralliknande process där man växlar mellan perspektiven helhet och detaljer, ett synsätt som väl matchar den kvalitativa ansatsen (a.a.). I den här uppsatsen har denna växelverkan främst handlat om att gå från det större samhällsperspektivet (helheten, kontexten) och identifierandet av en ökande trend, för att sedan zooma in på och lära sig mer om delarna (intervjupersonernas upplevelse). Och i nästa steg, med ny kunskap från dem, igen zooma ut och förstå bakomliggande normer, idéer och värderingar i vars kontext de verkar (helheten) – och att med hjälp av teori, fördjupa förståelsen ytterligare. Denna studie har även en *abduktiv* forskningsansats, förståelse utvecklas genom en växelverkan mellan teori och empiri (Rosengren & Arvidson 2002). Jag hade en teoretisk utgångspunkt när jag började, som sedan justerats och utökats i ett öppet förhållningsätt till empirin.

Population och urval

Populationen som studien avser undersöka är utövare av komplementärmedicin och/eller så kallade nyandliga praktiker. Tre kriterier sattes upp: (1) att de ger regelbundna sessioner sedan minst ett år (2) att de får ta del av personlig information om sina klienter och (3) att de möter sina klienter i andra sammanhang än under själva sessionen. För att få ett så informationsrikt material som möjligt och eftersom jag visste vilken grupp jag sökte användes ett *strategiskt urval* (Öberg 2015). Via mail och Facebook kontaktade jag inledningsvis personer som erbjuder olika typer av behandlingar/sessioner inom ett specifikt lokalt nätverk. Jag kände till dem genom sociala medier och att jag hört talas om dem eller själv mött dem i olika sammanhang. Det var dock svårare än jag trodde att få tillräckligt många jakande svar. Det visade sig att betydligt fler personer erbjuder sessioner än de som verkligen har klienter regelbundet, vilket ju var ett krav för deltagande. Detta gjorde att jag behövde utöka mitt sökande av intervjupersoner att omfatta övriga landet. Jag skickade ytterligare tio förfrågningar till praktiker på olika orter i Sverige. Jag kände till även dessa genom sociala medier och personliga kontakter. Slutligen hade jag tillräckligt många, fem personer, som både uppfyllde kriterierna och ville delta i studien. Gemensamt för dessa är att de antingen lever och verkar på mindre orter där de möter sina klienter i andra sammanhang än under sessioner alternativt att de är aktiva i nätverk/subkulturer där de stöter på sina klienter på fester, mässor, festivaler eller andra mötesplatser för dessa nätverk. De har alla även erfarenhet av att ge sessioner till vänner och/eller bekanta.

Genomförande

Generering av data – intervjuer

Jag använde mig av en riktat öppen intervjumetod eftersom mitt syfte var explorativt och jag sökte efter intervjupersonernas ”upplevelse av ett fenomenets kvaliteter” (Rosengren & Arvidsson 2002, s. 140). Intervjuguiden var *semistrukturerad* (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Den ordnades efter teman över de ämnen som skulle täckas och med förslag på frågor. Teman var: *Inledning och bakgrund, Sessionerna, Utanför sessioner – möten med klienter, samt Relationen*. Den behandlade frågor om hur sessionerna genomfördes, i vilken utsträckning och hur de möter klienter i andra sammanhang och hur de förhåller sig i mötet med mera. Frågorna var ställda på ett sätt att de indirekt skulle ge svar på studiens frågeställningar om roller, emotioner och gränser utan att jag explicit nämnde dessa begrepp. Först på slutet kunde jag fråga om synen på yrkesroll ifall det inte redan kommit fram. Frågorna var öppet ställda och jag ställde många följdfrågor.

Några exempel från intervjuguiden är: *När hade du senast en klient som du även träffar utanför själva sessionstillfället? Händer det att du stöter på klienter i andra sammanhang? Hur är det för dig? Känslor och tankar som uppstår under en session, stannar de där eller är de med dig efteråt? Den du är när du ger sessioner och den du är när du är själv eller med vänner – hur skiljer sig de åt?* Mina intervjuer stämmer med det Trost (2010) kort och gott kallar *kvalitativa* eller *informella* intervjuer, som har sin utgångspunkt i symbolistisk interaktion, med intentionen att förstå den intervjuades tankar, känslor och erfarenheter. De fem intervjupersonerna valde själv vart de ville att intervjun skulle utföras och två utfördes i intervjupersonens hem, en på dennes arbete och två via telefon/skype. Intervjuerna var beräknade att ta en timme och tog mellan 45-65 minuter. Samtliga intervjuer transkriberades inom två dagar från intervjutillfället. För transkriberingen användes tjänsten oTranscribe på internet, ett open source program för transkribering där varken ljudfilen eller den transkriberande texten lämnar datorn (www.otranscribe.com). Transkriberingen skrevs ner rakt av, längre tystnader eller skratt noterades. Däremot utlämnades upprepade eeh- eller hum- ljud om de inte bedömdes relevanta i sammanhanget. I den slutgiltiga texten skrevs citatet om från talspråk till skriftspråk med kommatering och punkter, för att öka läsbarheten, men även för att intervjupersonerna ska framställas på ett rättvist sätt (Ahrne & Svensson 2015). Vårt talspråk kan annars som upplevas rörigt eller förvirrat. Två av intervjuerna utfördes på engelska. Citaten från dessa är översatta av mig. Då jag rört mig i alternativa kretsar länge och är väl insatt i terminologi och uttryck på både svenska och engelska, så är det min förhoppning att min översättning har haft minimal påverkan på intervjupersonernas mening, något som kan vara en risk vid översättning.

Kodning och analys

För att bli förtrogen med och ”umgås med min data” (Rennstam & Wästerfors 2015), läste jag efter transkriberingen först helt förutsättningslöst igenom det för att i en andra läsning göra en öppen kodning med hjälp av *marginalmetoden* (a.a.). Jag strök under och ringade in ord och meningar som jag fann intressanta eller som relaterade till det teoretiska ramverk jag i det stadiet hade. I marginalerna noterade jag eventuella vetenskapliga begrepp och sorterade övrigt efter de mönster/teman som jag kunde urskilja. Den första sorteringen mynnade ut i tio olika rubriker: (1) *Bakgrund och variation (hur ofta, hur många, hur länge, var, på vilket sätt etc.)* (2) *Identitet/Roller* (3) *Möten med klienten i andra sammanhang* (4) *Förväntningar (om egna och upplevda yttre rollförväntningar)* (5) *Olika önskan om närhet/intimitet* (6) *Strategier och behov av att skydda sig* (7) *Personlig information och hanteringen av denna* (8) *Vänner som klienter* (9) *Pengar (relation pengar/förväntningar)* (10) *Sessionens dramaturgi (utifrån Goffmans*

dramaturgiska perspektiv). Min teoretiska utgångspunkt på det här stadiet var främst interaktion/roller/identitet och jag noterade även begrepp kopplade till empirin där jag kunde urskilja dessa. Men ganska snart insåg jag att mycket av empirin rörde emotioner och hur emotioner hanterades i relation till yrkesrollen och klienter samt otydlighet och utmaningar kring gränssättning i relation till klienterna. Genom ytterligare en närläsning valde jag att slå ihop några av ovanstående teman, förkasta några och fokusera på tre övergripande områden: (1) *Roller och rollkonflikter* (2) *Emotioner* samt (3) *Gränser – utmaningar och strategier*. Det första temat analyserades i huvudsak med hjälp av teorier om roller och identitet, det andra utifrån emotionssociologi och det tredje med stöd av båda dessa ramverk, men med en skarpare fokusering på just personliga gränser.

Tillförlitlighet och trovärdighet

Angående studiens *validitet*, frågan om vi mäter det vi avser att mäta (Rosengren & Arvidson 2002), så handlar trovärdigheten i denna studie i stor grad om huruvida svaren kan bedömas vara uppriktiga och spegla ihållande upplevelser och inte bara tankar som formats under intervjugång eller är en del av en intrycksstyrning. Med andra ord att det är personen *bakom* rollen som talar och ger en mer hel bild än om den talar bara utifrån sin yrkesroll/yrkesidentitet. Här tror jag att min förförståelse och egna erfarenheter varit till nytta genom att det skapat förtroende och en känsla av att jag har en viss förståelse för arbetets villkor samt att jag vinnlagt mig om att inte döma eller stereotypisera, något som varit viktigt för mig under hela studiens gång.

När det gäller *reliabilitet*, att våra mätinstrument är tillförlitliga (Rosengren & Arvidson 2002), i detta fall intervjuguiden, så kombinerades direkta och öppna intervjufrågor för att få fram intervjupersonernas egna meningar och djupare kunskap (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Genom nyfikenhet och mycket följdfrågor – även sådana som kan upplevas som ganska personliga, kunde sådant ”vaskas fram” som ligger lite djupare än det allra första som sägs. Trost (2010) menar att det i själva verket är egendomligt att tala om reliabilitet när det gäller kvalitativ metod med inriktning på förståelse och variation eftersom tanken om reliabilitet utgår från kvantitativ metod och dess exakthet vid mätning och strävan efter att få samma svar varje gång, något som inte gäller i detta fall. Människor uppfattar frågor på olika sätt men i och med att ansatsen är explorativ borde detta inte anses vara ett problem. Jag har eftersträvat noggrannhet, korrekthet och kritisk självreflektion i studiens olika moment för att säkerställa en god kvalitet och efter bästa förmåga tydligt och transparent redogjort för forskningsprocessen. Vidare har jag kontinuerligt stämt av mitt material mot forskningsfrågan samt valda teorier och begrepp.

Etiska överväganden

I linje med Vetenskapsrådets rekommendationer för god forskningsetik (Vetenskapsrådet 2017) har etiska överväganden angående informering, samtycke, konfidentialitet och nyttjande av material gjorts. Innan intervjun informerades intervjupersonerna om studiens syfte, att deltagandet var frivilligt och att de när som helst kunde avbryta utan närmare förklaring. Jag berättade att deras medverkan är konfidentiell och att de aidentifieras i slutprodukten samt att deras intervjuer enbart används i forskningssyfte samt att materialet förvaras på ett säkert sätt. De informerades om att intervjun spelas in av praktiska skäl och de gavs möjlighet till samtycke och ställa eventuella frågor innan intervjuns start. Intervjuerna spelades in med mobiltelefon och jag tog inga anteckningar under intervjuerna, däremot skrev jag korta anteckningar efteråt om tankar som dykt upp under och efter intervjun. Filerna förvarades på min telefon samt i min dator, vilka båda är lösenordsskyddade.

Medveten om att intervjupersonerna tillhör en grupp som ibland möts med skepsis, fördomar och stereotypisering har det varit viktigt för mig att inte bidra till detta i onödan och heller inte mystifiera dem. Min intention har varit att förmedla deras tankar, världsbild och värderingar med respekt och öppenhet och inte oreflekterat söka och återge det sensationella. Frågan om aidentifiering har varit extra angelägen, både som en önskan från intervjupersonerna men även för att dessa nätverk av utövare är relativt små och många känner till varandra, vilket skulle kunna leda till att anonymiteten äventyras. Jag har beskrivit intervjupersonerna i allmänna ordalag och ersatt deras namn.

Förförståelse

Jag har genom åren tagit flera sessioner inom skiftande områden och vistats i miljöer där sessionsgivare och klienter möts och interagerar. Jag har sett exempel på relationer där det tycks oproblemiskt och konfliktfritt att mötas och interagera mellan sessioner och jag har även sett exempel på det motsatta. Av intresse har jag samtalat med flera personer om detta, både sessionsgivare och klienter och funnit stor variation i hur man förhåller sig till och hanterar denna relation. Jag har fascinerat bevittnat hur människor ena stunden har en utövare/klient-relation och sedan till synes helt otvunget umgås i ett socialt sammanhang. Fascinerad då jag själv kunnat uppleva uppluckringen av dessa roller som förvirrande. Jag blev intresserad att undersöka detta på ett djupare plan. Eftersom jag själv bara har erfarenhet av klientrollen vill jag med denna studie undersöka hur det kan vara från det andra perspektivet – sessionsgivarens.

Resultat och analys

Resultatet inleds med en presentation av intervjupersonerna. För att uppfylla studiens syfte: att undersöka om utövare av komplementärmedicin och/eller nyandliga praktiker ser sig själva som i en yrkesroll och hur de i så fall relaterar till den rollen samt hur de förhåller sig gentemot klienter i och utanför sin praktik, presenteras resultatet i form av tre övergripande teman: Roller och rollkonflikter, Emotioner samt Gränser – utmaningar och strategier. Dessa svarar var och en mot en forskningsfråga och analysen sker fortlöpande. Intervjupersonerna har getts andra namn och refereras till som Lina, Kim, John, Veronica och Jessica.

Presentation av intervjupersoner

I presentation ges en bild av vilken typ av sessioner det gäller och visar även på den för syftet centrala gemensamma nämnaren: att och hur de får tillgång till klienters personliga information samt att de möter sina klienter i andra sammanhang än under sessioner.

Lina ger healing-sessioner. Sessionerna består av samtal och beröring: “[...] sen pratar vi om vad som är uppe just nu, vad som pågår i personens liv, vad den vill hela”. Lina träffar ibland klienter i andra sammanhang, på orten där hon bor: ”Det kan ju vara på butiken [...] vi kanske till och med umgås privat, i vissa sociala sammanhang, i gruppsammanhang kan det vara också” (personlig kommunikation 2018-04-16).

Veronica reser runt till städer, kursgårdar och festivaler och erbjuder workshops och sessioner bland annat inom sexualitet och intimitet. Hon tar ofta del av privat information från klienter. Förutom under sessionerna möter hon ofta klienterna efteråt, särskilt under festivaler: ”Under en festival, självklart, som är ett intensivt space och någon kommer för en session och under de kommande dagarna är vi i samma space och kommer självklart springa in i varandra” (personlig kommunikation 2018-04-27).

John arbetar som komplementärmedicinsk terapeut. I behandlingen ingår även personliga samtal. Han bor på en mindre ort och stöter ofta på klienter i andra sammanhang, som på affären eller det lokala kafé: ”Här där jag bor, eller på kafé eller i matbutiken... eller på gatan! [...] Jag kan möta dem varsomhelst” (personlig kommunikation 2018-04-23).

Kim bor och arbetar inom ett nätverk för personlig utveckling. Han ger healing-sessioner till

vänner och arbetskamrater inom nätverket. Sessionerna består av personliga samtal och healingtekniker. Han kallar det att han jobbar med energi: ”... *den personen som kommer till en är ju väldigt utlämnad och öppen och sårbar, när man jobbar med energi..*” (personlig kommunikation 2018-04-18).

Jessica bor i en större stad och ger sessioner inom ett nätverk för personlig utveckling. De kan bestå av personliga samtal och/eller beröring. Hon stöter på klienter i andra sammanhang: ”*Jaa.... på stan, eller på någon gemensam hobby, typ yoga, personlig utveckling-sammanhang*” (personlig kommunikation 2018-04-23).

Roller och rollkonflikter

Detta avsnitt avser att besvara forskningsfrågan *Hur förhåller de sig till sin professionella respektive privata roll och vilka rollkonflikter kan uppstå?* och möter studiens syftet att undersöka om intervjupersonerna ser sig själva som i en yrkesroll och hur de relaterar till den rollen samt hur de förhåller sig gentemot klienter i och utanför sin praktik. Det behandlar hur intervjupersonerna själva beskriver och pratar om sin privata respektive yrkesroll generellt och visar hur sessionerna kan tolkas som ett framträdande. Resultatet visar hur intervjupersonerna förhåller sig till dessa roller under sessioner och även vid möten i andra sammanhang, samt visar på de rollkonflikter som uppstår.

Identitet, yrkesroll eller både och?

Intervjupersonerna förhåller sig olika till sitt arbete som sessionsgivare. Lina beskriver det som en roll som hon kan kliva in och ut ur och för henne finns en distinkt skillnad mellan henne själv som privatperson och som healer.

För mig är det som att jag går in i en annan roll när jag ger en healing, så efter... om jag stöter på dem utanför så säger jag hej, men jag stannar inte och pratar om det som skett eller jag anknyter inte till healingen, då är jag privatperson.. så då är jag bara mig själv.. så jag tar inte på mig den healingrollen när jag är privat.

För Kim finns ingen skillnad. Han säger att han dedikerat sitt liv till detta och gett upp allt annat för att göra det. Han beskriver att detta är vad han *är*, inte bara något han gör ibland: ”*Jobbet som [borttaget] är ett yrke för mig. Jobbet som healer det är.. det är.. jag. Det är vad jag är satt här på jorden till att göra. Så upplever jag det*”.

För att förstå dessa olika förhållningssätt kan vi ta hjälp av Arvidsson och Johanssons (2017)

socialpsykologiska modell för roller och identitet. Om vi utgår från dess tanke att våra roller är som ett skal utanpå en kärna av identitet, där rollerna kan skifta medan identiteten är mer stabil (men inte oföränderlig), så tycks Lina se sitt arbete mer som en del av det skalet medan det för Kim har blivit sammansmält med hans identitet. Kim menar att han har andra roller, som ett yrke, som kan bytas ut, men inte detta, inte identiteten som healer. Han använder inte det ordet, men man kan tolka det som att han ser det som ett *kall*, och något som ständigt pågår. Han säger: *”Det är svårt att vara ledig, det är ett jobb som görs hela tiden, men det är en väldigt fin gåva”*. Kim tar heller inte betalt för sina sessioner och berättar att det ibland är svårt att känna andras behov, eftersom han ser sig själv som i service för andra: *”...och det är inte alltid man orkar vara i service”*. Det faktum att Kim inte tar betalt för sina sessioner och hans ordval indikerar att hans motiv är andra än ekonomiska, något som stämmer med uppfattningen av så kallade kall-yrken: det är vårdandet och identiteten i sig som motiverar och belöningen kommer ofta i form av uppskattning (Greiff 2006). Här finns en dubbelhet, Kim reflekterar även över identitet och förespråkar självreflektion. Han menar att det är viktigt att inte använda sessionerna för att ”bli någon”: *”...att jag inte har för avsikt att ”vara någon”, att ”bli någon” eller att jag vill ha nånting. Det är inte det som är viktigt utan det som är viktigt är att den personen som är där.. och att healing blir gjort”*. Lina säger vid ett annat tillfälle att det här med roller kan vara diffust och att *”De kvaliteter jag använder mig av, de har ju alltid funnits där, men sen har jag lärt mig just det här receptet, den här handlingsplanen för att ge en healing”*. En tolkning är att de kvaliteter hon refererar till är egenskaper som hon ser mer som en del av sin identitet och som hon sedan använder i sin roll. Jessica menar att det är både och, det är både hennes person och hennes jobb. Hon säger:

Känner jag att det är en yrkesroll? Ja, 100 procent. Känner jag att det inte är en yrkesroll utan bara privat som min person, då är det också 100 procent. [...] Ja, det känns väldigt sammansmält.

Även för John tycks rollerna flytande även om han ser sig själv som i en roll när han arbetar. Han menar att den stora skillnaden är vad man talar om under en session, som man kanske inte gör annars. Han känner ingen större skillnad när det gäller hur han möter klienten jämfört med hur han möter en vän.

Det är ingen skillnad i mitt sätt att vara. Det är en skillnad i vad vi pratar om, det är en relation där en person kommer för en session så jag är i min sessionsgivar-roll men vi kanske pratar om helt andra saker innan, som ”hur är läget med det och det” [...]. Vi vet båda att detta är sättet vi möts på och under sessionen kan vi tala om väldigt privata, intima saker.

Kanske kan man i Jessica och Johns fall (och även de andra) tala om det som Goffman (1959/2014) kallar en uppriktig roll: en äkta intention, en sann tro på det som förmedlas och en syn på rollen (oavsett om man kallar den roll eller inte) som ett uttryck för något djupare och autentiskt och inte ”bara en roll”, något man spelar. Jessica säger: *”Jag vill ha någon slags integritet, att det hänger samman att det som jag är och ger på sessionen är också något jag känner att jag kan ge och vara privat”*.

Regioner och publikåtskillnad

Vissa saker vill intervjupersonerna hålla separerat från sina klienter. Veronica exempelvis accepterar inte klienter som Facebook-vänner. Hon vill skilja på det professionella och privata: *”... för jag vill inte att de ska... jag menar, det är mitt professionella och mitt privata liv, jag vill inte att de ska gå in på min tidslinje och se vad jag gör”*. Hon är tydlig med att hon inte vill vara vän med klienter: *”Folk är verkligen ”Jag vill vara din vän!” ... men jag vill inte vara din! (skratt) Vi är inte vänner”*. Man kan tänka sig att Veronica vill slå vakt om det Goffman (1959/2014) refererar till som publikåtskillnad, att hon vill skilja på rollen som sessionsgivare och rollen som privatperson och därigenom också vill hålla isär publikerna genom att inte låta klienter ta del av henne som privatperson på sociala medier. När hon refererar till sin tidslinje och att hon inte vill att klienter ska se vad hon gör där, är en möjlig tolkning att tidslinjen även är en del av hennes bakre region – en plats där hon tillåter sig att uttrycka och ventilerar saker som hon inte skulle göra i den främre regionen, dit man kan tänka sig att själva sessionen hör. Även Jessica vill hålla isär sina publik, hon vill inte att klienter ska veta saker om henne som person: *”... det är ju inte så att jag vill att mina klienter ska veta någonting om mig egentligen, vad jag gillar eller inte gillar eller gör eller inte gör eller vad jag är bra på eller dålig på”*.

Lina menar att det är skillnad på hur hon är med vänner och hur hon är med klienter. Med vänner kan hon släppa fram sina egna behov och inte hålla upp en fasad. Hon kan även tala nedsättande om någon: *”Då kanske jag också vill bli hållen eller jag kanske skämtar till det mer eller säger saker som inte är helt genomtänkta... eller jag kanske till och med går in i min person, mitt ego, jag kanske säger något dömande om någon”*. Med vännerna tycks hon inte behöva upprätthålla det Goffman (1959/2014) kallar hövlighetsnormer och anständighetsnormer som hör de främre regionerna till. Umgänget med nära vännerna kan sägas vara en del av hennes bakre regioner.

Framträdande och rolltagande

En session skulle kunna ses som det Goffman kallar framträdande (1959/2014). Förberedelse och

inramning är en del av framträdandet och även en viktig del av sessionerna. Lina förbereder både rummet och sig själv: *"Jag förbereder mig genom att sätta upp spacet, göra det fint och rent och rensa och rena, oftast så har jag mediterat innan"*. John gör samma sak, han menar att meditationen förändrar atmosfären i rummet: *"Jag tycker rummet känns annorlunda och jag känns annorlunda, när jag är i ett neutralt space"*. Även Kim ser till att rummet är rent och mediterar innan: *"...så jag tar en stund för mig själv och slappnar av och hitta... det spacet så att säga"*. Veronica utför en ritual i början av alla sessioner, hon ber och kallar in andliga guider:

Jag ber om att jag själv ska bli borttagen ur spacet, som i att min personlighet stiger åt sidan så att jag bara kan vara närvarande och ge min fulla kapacitet av närvaro som jag kan erbjuda utan dömande. Och sen ber jag en särskild bön med vissa specifika ord varje gång.

Ovanstående visar både på hur intervjupersonerna med Goffmans (1959/2014) begrepp ramar in sessionen, det vill säga hur de förbereder det fysiska utrymmet men även hur de förbereder den personliga fasaden inför rolltagandet genom att meditera och på så sätt komma in i ett särskilt "space", ett sinnestillstånd. En annan del av den personliga fasaden är kläder och utseende. För John är kläderna förknippade med hans roll som sessionsgivare och kan sägas användas även för intrycksstyrning. Han vill ha neutrala kläder för att inte bli placerad i ett fack och kunna tilltala många: *"Det är ganska alldagliga kläder, men propera och neutrala, jag vill vara en terapeut för alla"*. Man skulle kunna säga att kläderna även är en del av hans rolltagande:

När jag sätter på mig arbetskläderna, så är jag i en arbetsroll. Jag känner mig ren då också, som att jag kan ta emot någon. Så det är viktigt för mig att göra den uppdelningen. Bara att byta kläder är som att byta energi också, lite som en ritual.

Ett annat exempel på rolltagande är när Lina beskriver hur hon menar att man går från att vara sig själv och med sina egna problem och bekymmer för att sedan gå över i rollen som sessionsgivare.

På vägen dit så kanske man går och funderar på sina egna problem [...] men plötsligt när en klient kommer in genom dörren och du "nu är det den här tid", och den ska få det mesta utav sin tid och jag är här för att facilitera det på det sättet som jag kan. Då glömmes du bort dina egna bekymmer eller problem och bara går in i den rollen som psykolog eller kurator eller... healer.

Ytterligare ett exempel på intrycksstyrning är när John vill dölja sina hudutslag, för som han säger *"Jag skulle inte vilja gå till en terapeut som ska hjälpa mig med hälsan och sen se att han har huden full av utslag [...] så jag föredrar att folk inte ser det"* (skrott).

Veronica har tangerat att hamna i en rollkonflikt under sina sessioner. Med klienter hon haft länge bildas starka band på grund av sessionernas intima natur. Hon beskriver hur det kan vara svårt att alltid vara kvar i en professionell roll:

Självklart utvecklas en relation eftersom det är intimitet och mycket öppenhet... jag måste vara tydlig inför mig själv hur långt jag är villig att gå. [...] Jag behöver fråga mig själv "är jag villig att ta dem dit och vad gör det i så fall med vår relation? Kan jag fortfarande vara kvar i min professionella roll?"

Att möta klienter i andra kontexter

Gemensamt för intervjupersonerna är som vi såg i presentationen att de alla möter klienter på andra ställen än under sessionerna. Det kan vara på orten där de bor, på kurser och festivaler eller inom nätverk och platser de rör sig på. De har olika sätt de förhåller sig till mötet. Lina, som vi såg tidigare, skiljer på sin roll som healer och privatperson och menar att förutsättningarna för mötet ändras om de träffas utanför, eftersom rollerna har ändrats: "*... så att om jag sen träffar den här personen någon annanstans och är mig själv, då är det klart att jag säger hej och möter den men jag håller ju inte samma space för den längre*". Kim tycks ha ett annat förhållningssätt, han brukar checka in och kolla hur hans klienter har det och är även öppen för samtal om de vill:

Ja, jag ser dem ju fortfarande, absolut. Jag kan fråga "Hej, hur mår du? Hur är det?". Och sen är det ju upp till dem om de har något de vill dela eller om det bara blir vanligt alldagligt kallprat.

Veronica kan behöva lite tid att göra en definition av situationen när hon träffar en klient. Det vill säga att läsa av situationen och den andra personen samt signalera sin egen definition, för att landa i en gemensam föreställning om mötets villkor (Goffman 1959/2014). Hon brukar känna in den andra personen för att veta hur hon ska vara:

Precis i stunden vet jag inte nödvändigtvis hur jag ska relatera, hur mycket mig själv jag kan vara eller hur mycket jag behöver vara i min roll som terapeut. [...] Om den andra personen är avslappnad kan jag också slappna av.

John känner sig oftast avslappnad när han möter klienter. Han känner att han kan vara sig själv: "*För jag har inget att dölja, bortsett från mina utslag (skratt) [...] jag kan vara naturlig, yes! Jag har inget att dölja*".

Rollkonflikter

Ibland uppstår oklarheter och rollkonflikter. Veronica vet inte alltid vilket ben hon ska stå på:

"Kan vi vara två personer som råkat ha en session tillsammans eller vill de genast att jag ska

vara terapeuten nu? [...] Sårbarhet kan vara en styrka, men vissa klienter kan inte hantera att deras terapeut också är en person (skratt)". Ibland upplever hon att hon behöver välja mellan att lyssna till sina egna behov och den andras rollförväntningar i mötet och hur det kan leda till skuld och självtvivel:

... det är svårt att sätta dina egna behov först och säga "Jag ser att du behöver mig nu, men jag behöver mig också". Och att säga det på ett sätt så att den andre kan ta emot det utan att känna sig avvissad, och sen hantera skulden efteråt: "Jag borde, jag skulle, jag kunde... varför det ena eller det andra.

Även Jessica beskriver en upplevelse av rollförväntningar och rollkonflikt. Hon berättar hur hon i en session är väldigt närvarande och öppen gentemot klienten och hur hon i ett privat möte kanske inte alls känner sig så öppen och hur detta kan leda till ambivalens och osäkerhet kring hur och vem hon ska vara:

Det blir som integritetsstärkande att behöva förstå vem jag ska vara relation till den här personen. Om man till exempel har en session så kan jag känna att jag är där för den personen och tar in den fullt ut och verkligen vill vara med den personen och sen när jag är ute i mitt vanliga liv kanske jag inte alls har lust med det, med människor generellt, så då om man ses på en fest eller så så "Oj, nu borde jag vara så där fin och öppen och... och liksom tydlig" och så kanske det inte är alls sån man är.

Men hon konstaterar också att hon bli mer avslappnad med tiden: "I början kände jag mer en press att jag skulle vara något särskilt och så var jag inte det och hur ska jag vara då och så...". Det verkar som om att hon känner en mindre rollförväntan än i början.

Vän eller sessionsgivare?

Flera av intervjupersonerna har vänner och bekanta som klienter. I vissa fall tycks det okomplicerat, i andra inte. John menar att vänskapen alltid kommer först och att den professionella relationen adderas på den vänskapliga. Men han behandlar inte vänner riktigt lika som andra klienter, han "gräver inte lika djupt" med vänner: "...med vänner som kommer på sessioner, vi kan prata om djupare saker också, men jag går inte djupare i sessionen än vad jag känner funkar inom ramen för vår vänskap". John verkar inte själv uppfatta detta som en rollkonflikt, utan helt enkelt som ett pragmatiskt val han gör. Han ser heller inga skäl till att undvika att behandla vänner, utan menar att det är genom bekantskap han får mest klienter: "Jag kommer inte säga 'Jag kan inte ge dig en session eftersom jag känner dig', då skulle jag inte ha några klienter kvar" (skratt).

Veronica beskriver hur det ibland är svårt att ha vänner och bekanta som klienter och få reda på

motstridig information eller veta saker om relationer som skulle kunna hjälpa men som konfidentialitet hindrar henne att dela vidare: ”...men när något händer och kunskapen jag har påtagligt kan stödja eller hjälpa en relation mellan två involverade personer och ändå kan jag inte säga något. Hur ska jag...?”. En tolkning här är att hon upplever en rollkonflikt mellan sin roll som vän/bekant och den som sessionsgivare.

Emotioner

Detta avsnitt besvarar forskningsfrågan *Hur beskrivs emotionella aspekter av arbetet och hur hanteras emotioner som uppstår i mötet med klienter?* Syftet att undersöka hur intervjupersonerna förhåller sig till sin yrkesroll och sina klienter möts här genom att lyfta fram yrkesrollen är ett emotionellt perspektiv. Det visar hur klienterna ägnar sig åt emotionell hantering samt härbärgering i sin yrkesroll och hur de upplever egna och inre förväntningar och styrs av känslö- och uttrycksregler i relation till sina klienter. Det visar även på hur intervjupersonerna reagerar på sitt härbärgeringsarbete.

Att arbeta med känslor

Samtliga intervjupersonerna hanterar emotioner i sin yrkesroll som sessionsgivare. De utför det Olsson (2008) kallar emotionell hantering: de tar del av klienternas problem, svårigheter och känslor. Detta vittnar John om när han förklarar att under en session är allt fokus på klienten och de samtalar om privata saker: ”... allt fokus är på min klient och vi pratar om väldigt, väldigt privata saker”. Också Lina konstaterar att klientens upplevelse är i fokus och att hon ”finns där” för klienten: ”... då finns jag helt och fullt där för den personen och det är det enda som finns just då”. Kim beskriver hur han behöver nå fram till klienten och att det kan vara mycket känslor i omlopp.

Då får jag hitta någon sorts väg in, oftast kan det ju vara att man behöver prata och de behöver känna, kanske bara kramas eller hålla handen eller något [...] Allting är välkommet under sessionen. Allting. Det är människor som gråter, skriker, de får orgasmer eller skrattar eller vad som helst och jag pratar på ett sätt som gör att de kan känna sig fria så att vad som helst kan komma upp och frigöras.

Veronica uttrycker att hon blir emotionellt involverad ibland, lite beroende på hur nära hon står personen: ”Ja, jag blir ofta involverad känslomässigt i mitt eget space, i mina egna känslor”. Kanske sätter Veronica ord på balansakten i emotionell hantering när hon beskriver hur man på ett sätt måste distansera sig från sina egna känslor men inte så mycket att man stänger av sina känslor:

Du går alltid igenom något med den andre, men du kan inte låta det störa, så det är som att lägga på sig en slöja på ett sätt – så att du kan vara där för den andra, men ändå inte stänga av. För om du stänger av kan du inte vara närvarande.

Det tycks underförstått att emotionellt arbete ingår i yrkesrollen för intervjupersonerna. En anledning att man uppsöker dessa praktiker är ofta kopplat till just känslor och det finns kanske en förväntan eller till och med ett uttalat löfte om att få hjälp med svåra eller oönskade känslor och emotioner. På så sätt kan man säga att emotionsarbetet ingår explicit i rollförväntningarna och man skulle kunna tala om ett förhöjt emotionellt arbete. När emotioner är så centrala som i detta fall finns en risk att gränserna mellan arbete och privatliv suddas ut, både för sessionsgivare och klienter.

Känslo- och uttrycksregler

Det händer att intervjupersonerna känner att de inte kan leva upp till upplevda förväntningar om hur de ska känna eller att de inte känner sig fria att uttrycka det de känner. Detta skulle kunna vara det Hochschild (2003) kallar känslo- och uttrycksregler. Detta kan ses som en konsekvens av eller ett annat perspektiv på rolltagandet och rollkonflikterna.

Efter att ha blivit irriterad på en klient blir Lina självkritisk och besviken på sin egen reaktion: *"Men [Lina], du ska ju vara den, du ska ju inte... du ska ju inte bli triggad, du ska ju inte bli irriterad, du ska ju vara den som håller space!".* Här är det Linas egna förväntningar och känsloregler om hur hon förväntas känna som tydliggörs, men troligtvis speglar det även de normer och värderingar som omger hennes praktiserande. Hon säger även att hon har förväntningar på hur hon ska kunna möta klienter med öppenhet: *"Jag känner att jag har förväntningar på mig själv att jag ska klara av att möta människor och att jag ska klara av att möta dem med öppenhet...".* Att möta någon med öppenhet, vilka uttryck det än tar sig i praktiken, skulle kunna tolkas som en uttrycksregel. Hur ska jag vara i mötet? Och motsatsen: hur får jag inte vara. Jessica uttrycker något snarlikt, hon vill vara *"lika omfamnande och välkomnande mot den personen som man är på en session, även utanför"*.

Ibland är det otydligt om förväntningarna kommer inifrån eller utifrån. Jessica berättar att hon ibland känner sig misslyckad när hon möter klienter i andra sammanhang för att hon inte kan vara sådär *"trevlig och respektfull och varm"* som under en session och hur det påverkar den andra personen: *"Då blir det som en diskrepans och att det liksom hoppar och vem är jag nu och hur blir det för den andra personen? Har jag lovat den uttalat att vara på något särskilt sätt?".* Här har känsloreglerna som är förknippat med hennes emotionella arbete, att vara trevlig,

respektfull och varm, även följt med henne när hon är i sin privata roll och möter klienter. En möjlighet är att Jessica under sitt arbete med en klient ägnar sig åt djupagerande (Hochschild 2003), att hon frammanar de känslor som hon upplever att situationen kräver, och att hon verkligen *känner* sig omfamnande, välkomnande, respektfull och varm. Om hon skulle anstränga sig att ha samma bemötande i den andra situationen skulle hon riskera att ägna sig åt ytagerande, eftersom hon då i större grad skulle behöva *låtsas* att hon känner dessa saker.

Veronica berättar att hon tidigare experimenterat med att visa sårbarhet inför klienter om de möts i andra sammanhang, men att hon insett att det inte alltid är bra för relationen, så nu håller hon igen mer och uttrycker inte sina känslor av sårbarhet inför klienter: ”... så därför väljer jag att inte avslöja så mycket av mitt eget, för de kanske inte känner sig trygga med att jag kan hålla dem, om de har sett mig bryta ihop”. Även här är ett exempel på hur de känsloregler som initialt hör till arbetet som sessionsgivare följer med personen även i andra kontexter. Om Veronica i själva verket känner sig sårbar och skör, men känner sig tvungen att visa upp en fasad, kan även detta tolkas som ett ytagerande. Det finns även en risk att både Jessica och Veronica i så fall upplever emotiv dissonans, att det de känner och det de kan uttrycka i situationen inte hänger ihop. Detta kan då leda till en transmutation – att de försöker anpassa sina känslor på det sätt de tror att situationen kräver.

En annan upplevd förväntan som några av intervjupersonerna uttrycker är att erbjuda en stark, intensiv eller som Veronica berättar, livsomvälvande upplevelse som ska lösa alla klientens problem, helst under en session: ”I min fantasi så har de en förväntan om en *mind blowing*, livsomvälvande, explosiv upplevelse och efter bara en session ska alla deras problem försvinna och de kommer att... leva lyckliga i alla sina dagar”. Här kan man tolka det som att hon refererar till det Collins (2004) kallar hög emotionell energi, som är förknippad med en lyckad interaktionsritual. Även Jessica nämner något liknande när hon pratar om hur en relation utvecklas över tid, från att allt är stort och omvälvande i sessionerna till en mer lågmäld kontakt:

... den här utvecklingen från excitement, alltså att man ska upptäcka eller uppleva nånting särskilt och stort och omvälvande till att fortsätta träffas även när det inte händer något nytt, att värdera och upprätthålla den medmänskliga kontakten utan det där fenomenala och särskilda.

Hon frågar sig också om hon är värdefull för klienten även när deras interaktion inte genererar så mycket hög emotionell energi mellan dem: ”Typ får jag finnas, är jag till värde även i något lite mer lågintensiv kontakt?”. Även här tycks emotioner, i detta fall hög emotionell energi vara en

del av de förväntningar som kopplas till yrkesrollen.

Härbärgering

Intervjupersonerna får ta del av klienternas känslor, problem och svårigheter i olika grad. Vissa genom samtal och andra mer direkt genom kroppsterapier eller känsloutlevelser. De utövar alla en självpåtagen tystnadsplikt. Dessa saker tillsammans gör att det finns förutsättningar för att de behöver göra ett härbärgeringsarbete (Olsson 2008). Veronica förklarar hur det inte finns utrymme för hennes egna känslor under en session och hur hon måste sätta sina egna känslor åt sidan:

Jag har ju mina egna grejer du vet, och när jag har en session så finns det inget space för det [...] så även om jag vaknar och hatar allt och inte vill leva [...] så finns ingen chans i världen... jag bara måste tränga bort den skiten och sätta det åt sidan. Det har inget space, eftersom jag är där för den andra personen till 100%

Här behöver Veronica först och främst härbärgera sina egna känslor oberoende av sin klient, men som hon säger, det finns inget utrymme för henne och hon är där för klienten. I det mötet kommer hon kanske dessutom behöver härbärgera känslor som väcks i mötet med klienten. Hon menar att hon inte plötsligt kan säga *"Vänta lite, nu känner jag mig lite yr och jag tror jag måste göra något"* utan att hon behöver hålla sin roll oavsett: *"Nej, du behöver hålla space för dig själv och också för den andra och ibland händer det massor av saker inuti dig"*.

Hon beskriver även vad som kan hända efter en session, ibland känner hon behov av att skaka, skrika, dansa. Hon säger att hon behöver "processa energi" från sessionen och förstår inte själv vad det är:

Ibland behöver jag skrika eller dansa eller bara skaka kroppen, ibland behöver jag slå på en kudde eller processa sexuell energi. Jag behöver processa det, och få bort det från min kropp. Och det här har jag inte riktigt förstått vad det är, det är verkligen ett mysterium.

Är det en reaktion på härbärgeringsarbete hon beskriver? Det skulle kunna vara hennes eget spontana sätt att svara på det härbärgeringsarbetet hon utfört under en session, ett sätt att ladda ur, rena eller rensa sig själv känslomässigt. Kim beskriver hur han efter en session behöver komma tillbaks i sin "egen energi" och duscha efter sessioner som ett sätt att "tvätta hela sitt system":

Vatten är helt fantastiskt bra att tvätta av, jag tvättar inte bara min kropp utan jag tvättar hela mitt system och det är för att jag känner deras energi på mig. Lite av samma anledning som prostituerade duschar efter sina klienter (skratt).

Även detta skulle kunna tolkas som en reaktion på härbärgering, ett behov av att rena sig själv. Att han känner klientens energi på sig, skulle kunna vara ett uttryck för det och duschen blir ett sätt att hantera detta. Även Lina berättar att hon utför en rening efter en session med en särskild rökelse: *"...så använder man den för att rena energin"* och Veronica uttrycker det som att hon *"separerar energimässigt"* genom att högt uttrycka några specifika ord om som handlar om att på ett esoteriskt plan inte ge bort väsentliga delar av sig själv till den andre och att denne inte kan ta med sig något som inte tillhör den. På frågan om det är en bön om beskydd säger hon *"Det är mer som en rening"*.

Jessica känner sig som sitt "bästa jag" under sessioner, att hon då verkligen tar in människor och vill lyssna på deras historier: *"Just det här att... både att kunna och vilja vara med det som den är och berättar om"*. "Att vilja vara med det som den är" skulle kunna syfta på härbärgeringsarbete. John säger att det finns i hans personlighetstyp att vilja hjälpa andra men att det inte betyder att han vill ta emot allt jobbigt de bär på: *"Det är min personlighetstyp att vilja hjälpa, men jag vill ju inte få massa skit på mig från människor"*. Här skulle det kunna vara fråga om en överföring, att han upplever att han blir en soptunna eller container där andra dumpar sina problem (Olsson 2008). Men han tillägger att han inte beskyller den andre för det utan att han anser att det är hans eget fel: *"Det är faktiskt inte de, det är jag som tillåter det, jag vet det, jag kan inte skylla på någon annan, men jag känner att jag blir reaktiv"*. Här tycks John lägga ansvaret på sig själv, att det är han som tillåter det hela. Kanske menar han här att det är inbyggt i rollerna på något sätt och att det är hans ansvar som terapeut att kommunicera dessa gränser.

Veronica hanterar sina egna känslor genom att hon regelbundet går i egen terapi. Hon menar att det är en förutsättning för att jobba med människor på det sättet som hon gör: *"Jag har ju min egen terapeut. Jag tror inte att man kan göra det här jobbet om du inte samtidigt gör ett eget arbete, det är helt essentiellt"*.

Gränser - utmaningar och strategier

För att möta studiens syfte att undersöka hur intervjupersonerna förhåller sig gentemot klienter i och utanför sin praktik, besvaras i detta avsnitt forskningsfrågan *Vilka utmaningar och strategier beskrivs gällande gränser och gränssättning gentemot klienter?* Resultatet här är en fördjupning av roller och rollkonflikter med fokus på gränser. Avsnittet redovisar för svårigheter i upprätthållandet av gränser, särskilt i mötet utanför sessioner, men även strategier för att

upprätthålla dem.

Utmaningar i upprätthållandet av personliga gränser

Några av intervjupersonerna beskriver hur det i sällsynta fall kan vara svårt att upprätthålla önskade gränser i mötet med vissa klienter och att de känner ett behov av att skydda sig mot en subtil form av invasion. Kim berättar att han ibland känner att människor vill ha mer av honom än han är villig att ge och att han känner behov av att skydda sig mot det för att inte tömmas på energi.

Ibland så händer det att jag kan uppleva att folk är *needy* – de behöver mer och då kan jag känna lite grann att "Vänta, stopp nu" och det är ... [...] det är om någon behöver ha energi ifrån mig, om jag känner att min energi är på väg mot deras håll. Det är inte ett utbyte som sker utan det går åt ett håll. Och då behöver jag sätta upp ett skydd, för att inte dränera mitt eget fält.

Även John känner att vissa vill ha mer av honom och gärna vill fortsätta prata och älta det som de avhandlat i en session även om de möts privat och att det kan dränera honom och att han kan reagera genom att vara lite oförsämd:

Jag har svårt för "klibbiga" personer, som vill ha något av mig hela tiden. Jag kan ge det i en session till en viss gräns, jag kan vara det lyssnande örat ...ja. Men även där är det begränsat, för det kan verkligen dränera mig [...] när vi möts efter en session kan de ta tag i mig och kommer med alla sina... samma sak igen, de bara repeterar samma historia, som om de är ett offer och jag ska rädda dem. Den typen av energi är svår för mig att hantera. [...] Då kan jag nästan bli lite oförsämd, men jag försöker att vara vänligt oförsämd (skratt).

Ibland går det så långt att han skulle önska att han inte behöver träffa dem igen: *"Jag låter de få sin näring genom mig ibland men sen vill jag inte träffa dem"*. Han är noga med att poängtera att det bara är ett fåtal individer det gäller. De allra flesta respekterar hans gränser. Även Kim känner ibland en press om att han ska lösa andras problem som han upplever utmanande: *"... om de kommer med någon slags panik, neediness "Jag behöver dig, jag vill ha dig, du är lösningen på mina problem"... den typen av neediness, den är svår att hantera"*. Här ligger ett populärvetenskapligt begrepp som blivit alltmer vanligt, nära till hands: *energitjuven* (bl.a. Roos 2012). Även om detta inte är ett vetenskapligt begrepp är det värt att nämna här eftersom det används alltmer frekvent i populärkulturen. Det talas om vissa människor i termer av att de "suger" energi och att detta kan lämna oss dränerade och uttömda. På internet finns gott om reportage, självtester och listor med tips hur man kan skydda sig själv energitjuven. Exempelvis har de flesta av Sveriges dagstidningar har publicerat artiklar i ämnet. Möjligheten finns att en

exponering för uttrycket eventuellt kan ha påverkat intervjupersonernas sätt att uppfatta och tala om detta (som needy eller klibbiga personer), alternativt att det helt enkelt sätter ord på en inre känsla.

Veronica har varit med om att en klient gick över hennes uttalade gränser och bröt då kontakten med honom, hon menar att oftast förändras inte en person som inte respekterar gränser:

Jag sa: ”Det här är inte okej för mig och vi kommer inte att ses mer”... när någon har den här tendensen att inte respektera ens gränser då kommer de att göra det igen [...] en sån person bara pressar och pressar dina gränser och du måste säga nej många gånger. Och de kommer fortfarande ifrågasätta det.

Kommunikation kring gränser

Ett sätt som Veronica upprätthåller sina personliga gränser är genom att hon har tydliga och uttalade regler för kontakt. Hon svarar inte i telefon på kvällen och klienter kan inte bara ringa henne utan att avtala tid via sms: ”*De kan inte bara ringa mig, jag är strikt med tider [...] och folk vet det*”. I sina tantriska sessioner tar hon även upp detta med klienten och berättar att de inte kommer ha någon personlig relation: ”*Du kan inte ringa mig för en kopp te, du kan inte bjuda ut mig på en date [...] enda anledningen du kan kontakta mig är om det är direkt relaterat till en session vi haft*”. John har ibland haft klienter som på olika sätt sökt en mer privat relation med honom. Vid något tillfälle har han uttryckt till klienter vad som gäller när de till exempel är på samma kurser eller festivaler: ”*Jag var rätt tydlig: 'Du kan inte förvänta dig något av mig när du kommer dit. Jag kan inte hindra dig att åka till kursen, men förvänta dig ingen extra uppmärksamhet från mig*”.

Undvikande strategier

Vi har sett hur intervjupersonerna kan uppleva en utmaning i upprättandet av gränser med en del klienter och särskilt utifrån att de känner att personen vill ha något av dem som de inte vill eller kan ge. Intervjupersonerna har olika sätt att hantera detta. Kim känner att han måste ”stänga av” och att han blir kylig, något han själv inte tycker om.

Ja, jag stänger av mitt fält, och då kan... jag gissar att de kan uppleva att jag känns kall. Och det är ju inte min intention att stänga folk ute men ibland är det rent nödvändigt för att jag inte ska bli dränerad. Och ibland så händer det att jag bara drar mig undan från allt och alla för jag behöver bara vara i *mig*. Mitt fält är alltid öppet, det är svårt för mig att stänga av [...] det är obehagligt för att jag upplever ju själv att jag blir väldigt kort, kall.

Linus strategi är ofta att hälsa vänligt men bara fortsätta att gå för att undvika att stanna upp och börja prata, något hon också är van vid från ett tidigare jobb: ”... *så tror jag att jag har utvecklat*

någon strategi för det som jag har i mig, att jag rör på mig och sällan stannar upp och är helt öppen för att mötas". Också John kan försöka undvika mötet genom att säga att han måste vidare: *"Min strategi är att jag säger att jag inte har så mycket tid, jag behöver gå någonstans... så min strategi är att hålla det lite kort"*. Han önskar egentligen att han kunde hitta ett bättre sätt, som skulle stärka både honom och den andra: *"Jag har inte hittat det bästa sättet för det här, att verkligen stärka den andra utan att dränera mig själv eller tvärtom. Ja, att båda går stärkta ur mötet"*. Här kan en parallell dras till Collins interaktionsritual: Kim vill skydda sig mot att interaktionen ska leda till låg emotionell energi: dränering och genom hans kyla kan man tänka sig att de båda går ur mötet med låg emotionell energi. John ger uttryck för en önskan om att interaktionen ska leda till hög emotionell energi för dem båda, men upplever att det inte går. Man kan tänka sig att det handlar om deras olika villkor och behov i mötet, som i sin tur beror på deras respektive roller – interaktionsritualen sker inte på lika villkor.

Närhet eller distans

Ibland uppstår situationer där intervjupersonerna känner att klienten vill ha mer närhet och intimitet än vad de själva önskar. Jessica berättar om en situation där en klient verkade känna mycket närhet till henne när de möttes som deltagare under en workshop, medan hon inte alls vill ha den närheten. Hon resonerar kring hur hon ska förhålla sig till det och de eventuella förväntningar om närhet som han har:

... och då var ju han så himla "Åh vad härligt att du är här" och behandlade mig som en person som han kommit nära medans för mig så är det lite mer såhär... jag vill gärna ge dig vad jag kan i en session men känner mig ju inte nära honom på det personliga planet. Då märkte jag att det blev lite såna gränsdragningar. Den här förväntan kanske, han kanske förväntade sig mer intimitet, och då måste jag säga nej till det.

John uttrycker något liknande, att vissa klienter tänker att de är vänner till John efter att ha varit på sessioner med honom och eftersom hans stil är vänskaplig: *"Ja, det har hänt några gånger att en person tror att vi är vänner för att det är en vänskaplig ton under sessionen. [...] men för mig är det en klar gräns för vad jag delar och inte delar om mitt eget liv"*. I dessa fall tycks det handla om en subtil form av gränssättning. Här kommer vi tillbaka till frågan om roller och rollkonflikter, men även definitionen av situationen. Intervjupersonerna och deras klienter definierar situationen olika, den ena tolkar in mer närhet medan intervjupersonerna vill upprätthålla distans.

Goffman (1959/2014) beskriver idealisering som något som sker när vi försöker framstå på ett visst sätt och visa upp det mest fördelaktiga med oss själva. John sätter fingret på detta när han

beskriver hur klienter kan bli förälskade eftersom de bara ser en liten del av terapeuten:

Folk kan bli förälskade i en slags bild de har av dig, som är mycket mer exemplarisk än du är. Du presenterar ju bara en begränsad del av dig själv, även fast du är dig själv och allting. Men du ser mig bara i min professionella roll, du ser inte hur stökigt jag har det hemma (skratt) eller hur jag dansar på ett party, du ser inte det.

Lina vittnar om att bli idealiserad utan att vilja det, hon tycker det leder till en distans mellan henne och den andra: *"Ibland har jag fått en känsla av att de börjar se upp till mig... vilket ju egentligen skapar lite distans på något sätt eftersom de ser mig mer som en roll än som privatperson"*. Även förälskelse från klientens sida förekommer. Kim berättar hur en klient blev förälskad i honom och det utmanande i att inte kunna gå henne till mötes men ändå bry sig om henne och vilja stödja henne.

Jag hade en klient, eller klient jag tycker det är fel ord... en syster som var hos mig som blev förälskad i mig, och det var svårt för mig att hantera det. [...] Och det var ganska utmanande, för... den känslan av att inte räcka till och.. vilja vara där och finnas där, kunna svara på frågor och.. kunna supporta henne i sin process samtidigt som man upplever det här att hon vill ha nånting mer, som jag behöver skydda mig mot.

Här blir en rollkonflikt tydlig redan när Kim konstaterar att det känns konstigt att använda ordet klient. Han vill hellre använda ordet syster, som kan tolkas signalera jämlikhet och närhet. Han vill både vara en bror, vän, jämlike och samtidigt möta hennes behov av stöd utifrån hans roll och kunskaper som healer. Men han känner också ett behov av att skydda sig. Är det rollkonflikten i sig och de motstridiga känslor den för med sig som han vill skydda sig mot? Eller är det hennes önskan om mer intimitet eller sina egna känslor av otillräcklighet? Det är omöjligt att veta säkert, men tydligt är att det från Kims perspektiv inte leder till en lyckad interaktionsritual i den bemärkelsen att tillhörighet, gemenskap och ett starkt "vi" uppstår (Arvidsson & Johansson 2017), utan att deras olika önskningar om närhet/distans fungerar hämmande i mötet.

Slutsatser och diskussion

I detta avsnitt diskuteras på vilket sätt analysen besvarar frågeställningarna. Syftet med studien var att beskriva om utövare av komplementärmedicin och/eller nyandliga praktiker ser sig själva i en yrkesroll, hur de relaterar till den rollen samt hur de förhåller sig till klienter i och utanför sin praktik. Frågeställningarna som ska besvaras är: Hur förhåller de sig till sin professionella respektive privata roll och vilka rollkonflikter kan uppstå? Hur beskrivs emotionella aspekter av arbetet och hur hanteras emotioner som uppstår i mötet med klienter? samt Vilka utmaningar och strategier beskrivs gällande gränser och gränssättning gentemot klienter?

Resultatet visar på variation i hur intervjupersonerna uppfattar sitt arbete som sessionsgivare. Beskrivningarna spänner från en strikt uppdelning mellan yrkesroll och privat roll till inställningen att det är en förutbestämd livsuppgift som är *ett* med ens identitet, ett slags kall. Tidigare forskning har visat att kall-tanken är något som traditionellt förknippats med vissa människovårdande yrken. Bara en av intervjupersonerna uttryckte kall-tanken tydligt, medan de andra i olika grad snarare ville lyfta fram det som ett yrkesroll, mer i linje med dagens fokus på professionalisering. Gemensamt är att alla, oavsett om de beskriver sig som i en yrkesroll eller inte, signalerar att det med Goffmans ord (1959/2014) rör sig om en uppriktig roll, där de på olika sätt använder sin personlighet, sina känslor, och karaktärsdrag för att vara *autentiska* i mötet med sina klienter. De uttrycker en vilja att den personliga fasad de uppvisar som sessionsgivare (exempelvis vänskaplighet, öppenhet och värme) även har förankring i deras privata liv, det vill säga att det inte är en för stor skillnad däremellan. Resultatet visar också att sessionen i sig kan tolkas som ett framträdande, med tillhörande inramning, rekvisita och personlig fasad (Goffman 1959/2014), där kläder, rummet och en inre eller mental förberedelse blir verktyg i rolltagandet – att gå från ”sig själv” och in i rollen som sessionsgivare.

Vidare visar analysen, i likhet med tidigare forskning på exempelvis socialarbetare (Brownlee et al. 2012), att det faktum att de alla möter klienter utanför och mellan sessioner kan leda till rollkonflikter. Dessa rollkonflikter handlar både om osäkerhet: vem och hur förväntas jag vara nu? Vilka roller gäller? – men även kopplingen till känslor- och uttrycksregler: Vad förväntas jag känna och uttrycka i den här situationen? Resultatet visar att det finns en diskrepans här och att intervjupersonerna upplever förväntningar både från sig själva och klienterna på hur de ska känna och agera.

En slutsats från analysen är att intervjupersonerna ägnar sig åt det Olsson (2008) kallar emotionell hantering och härbärgering: de utför ett emotionellt arbete. Detta i likhet med sjukvårdspersonal och fysioterapeuter (Olsson 2008; Foster & Sayers 2012). De påverkas på olika sätt av känslö- och uttrycksregler. Intressant här är att dessa regler i stor grad tycks aktiveras när de möts *utanför* sessionen, snarare än *under* sessionen. Åtminstone är det då det uttrycks som mer av ett problem. Överhuvudtaget tycks en del av den emotionella hantering som hör arbetet till ”spilla över” i deras privatliv. Särskilt uttrycks en vilja att känna sig ”varm, fin och öppen” mot klienterna, när de i själva verket inte känner detta. Något som kan vara en kombination av rollförväntningar och den kontext i vilken de möts (exempelvis festivaler eller kurser), där det finns en norm av öppenhet och närhet människor emellan, som kan späda på förväntningarna om ett visst bemötande.

Resultatet visar också att vissa av intervjupersonerna har utarbetat strategier för att hantera sitt härbärgeringsarbete. Det tar sig i uttryck genom exempelvis en form av *katharsis*, en ”rening” av dem själva efter sessioner genom olika typer av kroppslig utlevelse (skakningar, skrik, dans etcetera), tvagning av kroppen och även böner och ritualer som syftar till att rensa och rena dem. De beskriver i första hand en individuell hantering. Här finns en tydlig skillnad mot Olssons (2008) studie som visade att en viktig del i vårdpersonalens hantering av emotionellt arbete var kollegor, emotionella kulturer och så kallade ”buffertgrupper”.

I resultatet framgår att upprätthållandet av personliga gränser kan vara en utmaning. En återkommande beskrivning är att klienter vill ”ha” mer av dem än vad de själva kan och önskar ge. Här finns viss samstämmighet med Lindgrens (2005) studie om psykoterapeuter, som visar på komplexiteten i att arbeta i så nära relation med klienter och att också psykoterapeuterna kan beskriva klienter som krävande och hjälplösa. Utmaningen att upprätthålla personliga gränser tycks mest beröra möten utanför sessionstillfället och även det knyta an till otydlighet kring roller och rollkonflikter, men även känslö- och uttrycksregler. Även här beskrivs olika strategier för att upprätthålla gränser, som exempelvis tydlighet kring kommunikation, undvikande eller ett kyligt/avvisande bemötande. En tolkning är att intervjupersonerna i dessa fall har ett större behov av att upprätthålla gränser och skapa distans än klienterna, som på sätt och vis kanske redan ”visat allt” och inte gör skillnad på sin egen roll som klient och privatperson, medan intervjupersonerna har ett ”privat jag” som de trots allt inte inkluderat i och med rolltagandet och som de känner ett behov av att skydda.

Intervjupersonerna uppfyller inte Hochschilds (2003) tredje kriterium för emotionellt lönearbete (att kontrollen över vilka känslor som ska hanteras eller produceras ligger hos arbetsgivaren som sätter ramarna). Trots att intervjupersonerna saknar arbetsgivare så kan man anta att de styrs av normer och förväntningar och att deras upplevelse inte nödvändigtvis är att de styr över sig själva i relation till sina klienter. Normer, kultur, kontext och en önskan om tillhörighet skulle kunna vara den ”auktoritet” som får samma effekt som ett emotionellt lönearbete.

Denna studie har bland annat lutat sig mot Goffmans dramaturgiska perspektiv. I hans teori kan anses en viss cynism i tankarna om att vi mer eller mindre ständigt strävar efter att manipulera andras intryck av oss för att skaffa oss själva fördelar. Enligt honom är det det framträdandet, fasaden, rolltagandet, publikåtskillnaden och intrycksstyrningen handlar om. Han citerar exempelvis Kroeber (1952, refereras i Goffman 1959/2014), om hur shamaner ofta bluffar och bedrar, samtidigt som de tror på sin egen magi. Ett uttalande jag skulle kalla fördomsfullt. I denna studies empiri finns inte stöd för den typen av medvetet beräknande eller manipulerande. Frågan om människans djupare omedvetna drivkrafter står öppen och är inget som besvaras här, men inget tyder dock på att det i så fall skulle vara specifikt för den här studiens population.

Här väcks även frågan om vi som läsare kan ta till oss intervjupersonernas mening utan fördomar, eller om också vi har behov av att snabbt etikettera och kategorisera deras upplevelser och erfarenheter som konstruktioner. Ett sidospår i denna studie blir således att den ifrågasätter antagandet att den andliga dimensionen av deras utövande kan inkluderas som en konstruktion eller om det finns aspekter av mänskligt liv som går bortom konstruktivistisk teoribildning. Här blottas även en potentiell konflikt mellan teori och metod – metoden syftar till att *förstå* intervjupersonerna, medan teorin redan har en klar idé om vad som sker: det handlar om roller och teater. I det ligger underförstått att den andliga aspekten av deras utövande inte är ”på riktigt”. Detta är enligt mig en brist i de valda teorierna om jag verkligen vill – som jag säger mig vilja – förstå.

Reflektioner kring studien

För att några generella slutsatser ska kunna dras behövs ett större urval än vad denna studie har kunnat presentera. I en uppföljande studie skulle man förutom ett större urval kunna tänka sig en kombination av kvantitativ och kvalitativ data, för att öka reliabiliteten och få fram mer detaljer. Ytterligare ett angreppssätt skulle kunna vara att ur ett socialpsykologiskt perspektiv parallellt undersöka praktikers och klienters upplevelser och erfarenhet av interaktionen dem emellan.

Personligen tycker jag att det mest intressanta är just den grupp som ses och interagerar mellan sessioner: Vilka eventuella nya tankar, förhållningsätt och normer utvecklas genom detta? Hur skiljer det sig från gängse hälso- och sjukvård? Blir rollerna mellan utövare och klienter mer flytande och vad innebär det i den här specifika kontexten? Vad om något kan bristen på etiska riktlinjer få för konsekvenser för både utövare och klient? Jag valde att inte skilja på komplementärmedicinska och nyandliga praktiker. I en uppföljande studie kan man även tänka sig att skilja på dessa grupper – kanske skiljer de sig markant åt. Vad är i så fall gemensamt respektive specifikt för grupperna och deras syn på yrkesroll, privat roll, relation till klienter och det emotionella arbete och härbärgering de eventuellt utför.

Referenser

- Angelöw, Bosse., Jonsson, Thom & Stier, Jonas (2015). *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Arvidsson, Markus & Johansson, Sara (2017). *Roll och identitet*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder : att förstå och förklara samtidigt*. Malmö: Liber
- Aubert, Vilhelm (1979). *Sociologi: Socialt samspel*. Stockholm: Almqvist och Wiksell Förlag
- Barnes, Patricia M., Powell-Griner, Eve., Mc Fann, Kim., & Naheen, Richard L. (2004) *Complementary and Alternative medicine use among adults: United States, 2002*. CDC advanced data report number 343, May 27.
- Brownlee, Keith., Halverson, Glenn & Chassie, Ahlea. (2015). Multiple Relationships: Maintaining professional identity in rural social work practice. *Journal of Comparative Social Work*. 7 (1), 1-11.
- Dagen (2008). *Undersökning*. [2018-05-18]
<http://web2.easyresearch.se/APPReports/Reports/ReportViewer.aspx?P=1063.141317&Preview=false>
- Eriksson, Björn (2007). *Social interaktion: Flöden –positioner – värden*. Malmö: Liber
- Eriksson-Zetterquist Ulla & Ahrne, Göran (2015). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss. 220-236
- Foster, Clare & Sayers, Janet (2012). Exploring physiotherapists' emotion work in private practice. *New Zealand Journal of Physiotherapy*. Volume: 40 Issue 1, sid. 17-28.
- Frisk, Liselotte & Åkerbäck, Peter (2013). *Den mediterande dalahästen*. Stockholm: Dialogos förlag.
- Giddens, Anthony & Sutton, Philip, W. (2014). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.

- Goffman, Erving (1959/2014). *Jaget och maskerna*. 6 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Greiff, Mats (2006). Kall eller profession? Yrkeskulturer och skapandet av manligt och kvinnligt mellan klient och arbetsköpare. I Leppänen, Vesa, Jönsson, Sandra, Petersson, Harry & Tranquist, Joakim (red.). *Villkor i arbete med människor – en antologi om human servicearbete*. Mediatryck, ss. 111-136.
- Heidegren, Carl-Göran & Wästerfors, David (2008). *Den interagerande människan*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Heyman, Sara (2018). *Sjukt System! Kärlek och uppror i svensk sjukvård*. Stockholm: Verbal Förlag
- Hochschild, Arlie Russell (2003). *The Managed Heart - Commercialization of Human Feeling*. London: University of California Press
- Hälso- och sjukvårdsnämnden (2001). *Stockholmare och den komplementära medicinen*. Rapport Stockholms läns landsting.
- Kroeber, A. L. (1952). *The Nature of Culture*. Chicago: University of Chicago Press.
- Languilaire, Jean-Charles (2009). *Experiencing work/non-work: Theorising individuals' process of integrating and segmenting work, family, social and private*. Jönköpings universitet.
- Lindgren, Ola (2005). *Psykoterapeuters berättelser om arbetets personliga konsekvenser*. Rapport 1/05: Forskning och folkhälsa. Landstinget i Värmland, Karlstad 2005.
- Olsson, Eva (2008:6). *Emotioner i arbete*. Karlstad University Press.
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss. 220-236
- Roos, Ingalill (2012). *Energitjuvar: I familjen, relationen och på jobbet*. Stockholm: Bokförlaget Forum.
- Rosengren, Karl-Erik & Arvidson Peter (2002). *Sociologisk metod*. Malmö: Liber
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Steinar, Kvale & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. [2018-04-02].

Öberg, Peter (2015). Livshistorieintervjuer. I Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss. 55-67

Bilaga 1

Missivbrev

Intervjupersoner sökes

Hej!

Jag heter Premin Beatrice Björk och läser sista terminen till Samhällsanalytiker på Karlstads Universitet. Jag ska genomföra en kvalitativ studie till min examensuppsats. Ämnet är socialpsykologi.

Syftet med studien är att undersöka hur utövare av terapeutiska och/eller andliga praktiker (s.k. sessiongivare) förhåller sig till sin yrkesroll kontra rollen som privatperson i ett mindre samhälle eller nätverk. Exempelvis vilka fördelar eller utmaningar innebär det att ge sessioner i ett mindre samhälle/inom ett nätverk och hur relaterar man till klienter utanför sessionen.

Jag söker dig som:

Regelbundet ger sessioner/behandlingar på en mindre ort eller inom ett nätverk/community

Får ta del av muntlig information från dina klienter av personlig karaktär (d.v.s. inte enbart utför kroppsbehandlingar eller tysta healing-sessioner)

Intervjun tar cirka en timme, på en ostörd plats som du väljer. Deltagandet är frivilligt och du kan när som helst avbryta. Arbetsmaterialet förvaras så att det bara är åtkomligt för mig och resultatet presenteras i form av en examensuppsats. Intervjupersoner är anonyma och avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer. Av praktiska skäl behöver jag spela in intervjun, men filerna raderas när arbetet är klart. Du kommer få ta del av arbetet genom en kopia av uppsatsen om du önskar. Ditt deltagande skulle betyda mycket!

Välkommen att kontakta mig (Premin) eller min handledare för mer information eller om du har frågor.

Vänliga hälsningar

Premin Beatrice Björk
Student
Premin.bjork@gmail.com
Telefon 0730-741 706

Annika Jonsson
Handledare
annika.jonsson@kau.se
054-700 21 17

Bilaga 2

Intervjuguide

Inledning och bakgrund

Vilka typer av sessioner erbjuder du? (mycket kortfattat)

På en månad – ungefär hur många sessioner ger du?

Hur länge har du gjort detta?

Hur hittar dina klienter dig? (hemsida, sociala medier, word-by-mouth)

Söker du aktivt nya klienter? Hur?

Sessionerna

När hade du senast en klient som du även träffar utanför själva sessionstillfället?

Utan att avslöja privata detaljer, hur gick sessionen till?

Brukar dina möten med klienter se ut ungefär som det du just beskrev?

Om inte – vad är vanligtvis typiskt för en session?

Vad skulle du säga utmärker en bra session?

Och en mindre bra?

Finns det möten som avviker mycket – vill du ge ett exempel?

Hur förbereder du dig inför en session?

Berätta lite om platsen du ger sessionen på.

Vad brukar du ha för kläder på dig?

Är det något som är särskilt viktigt inför en session?

Vad brukar hända precis när klienten kommer? Hur hälsar ni på varandra?

Hur avslutas sessionen – hur säger ni hejdå?

Brukar du göra något särskilt direkt efter en session?

Utanför sessionsrummet / Möten med klienter

Händer det att du stöter på klienter i andra sammanhang?

Var kan det vara?

Hur är det för dig?

Hur hälsar ni?

Känner du dig avslappnad eller spänd?

Är det olika beroende på vem det är och var ni ses? Hurdå?

Tror du att dina klienter har ungefär samma upplevelse? På vilket sätt/varför inte?

Har du ett generellt förhållningsätt hur du hanterar dessa möten eller är det individuellt/ olika?
(*eventuellt exemplifiera med psykologer, kuratorer etc*)

Pratar du med dina klienter om hur ni ska förhålla er till varandra om ni ses i andra sammanhang?

Har det hänt att det varit svårt eller utmanande för dig att möta en klient i ett annat sammanhang någon gång? Vill du berätta om det?

Pratar du med andra om dessa frågor, hur man kan förhålla sig till klienter?

Om ingen konflikt:

Vad tror du det beror på att det är okomplicerat för dig att möta klienter i andra sammanhang?
(*ev. exemplifiera genom att berätta om rollkonflikter för andra*)

Vet du om det finns andra som ger sessions som kan uppleva detta som problematiskt?

Skulle det kunna hända något under en session som fick dig att känna att du helst inte skulle vilja träffa personen i ett annat sammanhang?

Klientrelationen

Om en person går regelbundet hos dig, hur skulle du säga att relationen utvecklas?
Hur påverkar det dig?

Känslor och tankar som uppstår under en session, stannar de där eller är de med dig efteråt?

Vet du mycket personliga saker om dina klienter?

Hur är det för dig?

Påverkar det dig i din vardag på något sätt?

Händer det att du behöver prata av dig med någon som du litar på?

Den du är när du ger sessioner och den du är när du är själv eller med vänner – hur skiljer sig de åt?

Tänker du på dig själv som i en yrkesroll när du ger sessioner – eller något annat?

Känner du förväntningar att vara på ett särskilt sätt kopplade till att du ger sessioner? Berätta.

Är det något du vill ta upp angående det vi talat om som vi inte pratat om?

Utbildning/Yrke

Ålder

Kön